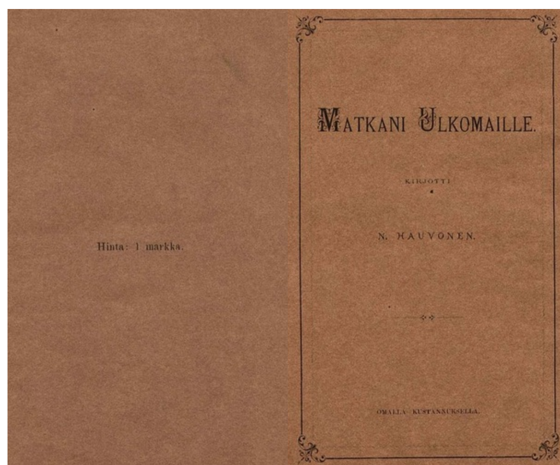

Matkani Ulkomaille

Preface to the electronic edition

This work by Nikodemus Hauvonen (1845–1897) is digitized in November 2014 by **the National Library in Helsinki** and adapted to the Project Runeberg in July 2016 by Ralph E.

Matkani Ulkomaille.

KlRJOTTI

4

N, H A U'V ON EN.

OMAI.I, \ KlIST.VNNrKSKI.I.A.Matkani Ulkomaille.

kirjoni

IV. Hauvonen,

Oxnalla kustannuksella.

WIIPUBISSA, „Östra Finland'in" kirjapainossa, 1878.I.

Jo vuosia olin odottanut, odottanut kuin kuuta nousemaan, sitä hetkeä, jolloin voisin tehdä retken tuonne unelmieni maahan etelän puolelle Itämertä; ja mitä enemmän Schillerin ja Göthen kanssa tutustuin, sitä palavammaksi tuli haluni, saada nähdä ja tuntea tuota maata ja kansaa, jossa niin suuret henget olivat eläneet ja työskennelleet. Mutta melkein yhtämittainen matti kukkarossa pani kaikille tämmöisille houreille jyrkän rajan. Säästämällä olin kumminkin kolmen vuoden kuluessa saanut sen verrata kokoon, ettei tuo yritys enää miltään mahdottomalta näyttänyt. Kahdeksan punaista sadanmarkan seteliä taskussa! „Eaha rintaa rohkasee", ja erittäinkin tuommoiset rahat, jotka omalla työllä ja hiellä ovat ansaitut. Heti otin väliaikaisesta virastani eron, ja nyt tätä päätä Helsinkiin ottamaan vauhtia matkalleni.

Oli Helmikuun keskipalkoilla vuonna 1874 eräänä kauniina talvipäivänä, kun, kahdella vähäisellä matka-repulla varustettuna, aamulla kl. 9 astuin Helsingin rautatien stationihuoneesta kolmannen luokan vaunuihin. Matkani kulki nimittäin Pietarin kautta maitse, sillä meri oli jäässä, etten voinut valita suorinta tietä4

yli meren Lyypekkiin. Kun kolmasti kelloa oli kolistettu, vihelsi kyyditsijä pillillään ja samassa himahti tuo

halkoja syövä, tulta tuiskiva orhi ja hengähdellen raskaasti, ikäänkuin tietäen pitkän matkan olevan edessään, läksi hän liikkeelle, vetäen pitkää junaa vaunuja perässään. Kauan ei viipynyt, ennenkuin Helsinki oli kadonnut näkyvistä, ja nyt ruvettiin ajamaan tulta polttain, niin että hiukset seisoivat suorassa takana kuin massinkilanka ja Suomen salot ja salmet siinte-livät vaan kahden puolin. Tuontuostakin seisahdettiin sentään sen verran pysäyspaikoissa, että ehdittiin ottamaan uusia matkustajia vaunuihin ja laskemaan toisia ulos. Vasta Kaipiaisissa, puolimatkassa Pietarin ja Helsingin väliä, levähdettiin enemmän aikaa. Siellä odotti sekä Helsingistä että Pietarista tulevia matkustavia runsas päivällispöytä. Minä en kuitenkaan raskinnut istua noiden kallisten herkkujen ääreen, vaikka rahaa oli taskut täynnä, vaan näpertelin repustani, mitä matkaevääksi olin sinne säälinyt. ,,Syö säästäin savea"; tämä sammakon neuvo pojallensa muistui, näet, minullekin mieleen, ja useampihan on päivä kuin makkara. Puolen pulloa olutta oli minun kuitenkin ostaminen, sillä muuten tuo kuiva pussiruoka olisi istunut kurkkuun. Päivällishetki ei kuitenkaan kestänyt enempää aikaa kuin puolen tuntia, jonka kuluttua taas lähdettiin liikkeelle. "VViipuriin saavuttuamme, oli jo pilkkopimeä ja mitä lähemmäksi Pietaria tultiin, sitä kovemmin alkoi sydämeni tykkiä, sillä minua vähän pelotti yölliseen aikaan tulla tuohon suureen, minulle tuiki tuntemattomaan kaupunkiin. Hirveillä kuvilla olivat muutamat5

hyvät ystäväni lähteissäni maalanneet minulle Pietarin oloja: kuinka siellä kyyditsijät eli iisvoosikat, niinkuin heitä nimitetään, tiustavat rupplia matkamieleltä ja kuinka yösijasta viedään vieraalta vielä nahkakin yltä. Tämmöistä menetystä välttääkseni, aloin jo matkalla katsella ympärilleni; ja onneksipa sattuikin samoissa vaunuissa, joissa minä matkasin, olemaan eräs suomalainen rouvasihminen, jonka matkanmäärä myöskin oli Pietari. Häntä nyt hädissäni lähestyin; ja hänellepä näyttivät Pietarin olot olevan hyvin tutut. Hän neuvoi minua poikkeemaan yöksi erään Pietarissa asuvan maanmiehemme luoksi, jonka sanoi holhoovan suomalaisia matkustajia, ja lupasipa vielä Pietarin stationihuo-neessa häntä odottavan miehensäkin minulle oppaaksi sinne. Tämä oli hyvä sanoma, josta suoritin rouvalle sulimmat kiitokset.

^Valkeasaaren pysäyspaikassa, Suomen ja Venäjän rajalla, jo voi havaita mihinkä maalia» tultiin, Billä kieli, joka tähän saakka enimmästi oli ollut suomea ja ruotsia, alkoi nyt muuttua venäjäksi ja olut ja kahvi, jota tähän asti oli vieraille tarjottu, sai nyt siirtyä syrjään votkan ja tsjaijun (viinan ja teen) tieltä.

Kun kl. yhdentoista aikaan yöllä Pietarin statio-niin saavuttiin, oli siellä, niinkuin tuo suomalainen rouvasihminen minulle oli sanonut, hänen miehensä häntä vastaanottamassa ja hyväntahtoisesti suostuikin hän heti johtamaan minua yökortteeriini, joka ei kaukana ollutkaan. Kun stationihuoneesta ulos tulimme, oli siinä kahden puolin kartanolla kaksi pitkää riviä iisvoosikoita ja meidän tiemme piti käydä niiden välistä; mutta6

sepä tuli tukalaksi. Mikä repeli reppuani, mikä haparoi takkiani, huutaen täyttä kurkkua tulemaan hänen rekeensä; ja huutavassa hukassa olisin heidän kanssansa ollutkin, ellei vielä kouluajoilta olisi juolitnnut mieleeni muutama mahtava venäläinen sana, jolla torjuin heitä pois päältäni. ,,Njenaada, njenaada!" tiuskin tuimasti kahden puolin ja kas, sepä autti.

Yömajani ei suinkaan mikään kehuttava ollut, jos ei kalliskaan, sillä 75 kopekkaa vaan se maksoi, ja se ei ole mitään Pietarin tavallisiin hintoihin verraten. Kuitenkin olisin levollisesti yöni maannut, ellen kl. neljän aikaan aamulla olisi herännyt hirveään kellojen kilinään ja pauhuun. Joko nyt tulee maiiman loppu ja viimeinen tuomio, arvelin itsekseni, ja kavahtaen ylös vuoteeltani, juoksin akkunaan katsomaan, mitä tuo melu näin yölliseen aikaan oikeastaan merkitsi. Ja voittehan arvata hämmästystäni, kun suuri kivirakennus juuri vastapäätä lepokammiotani on täydessä tulessa lattiasta kattoon asti. Mutta sen kanssa ei sentään sen pahempaa vaaraa ollut: Kreikanuskolaiset vaan pitivät aamurukoustansa kirkossaan ja monien satojen kynttiläin valo loisti läpi akkunain yön pimeydessä kuin tulipalo. Unen tämä hämmennys kuitenkin vei silmästäni siksensä.

Kun aamulla olin vähän väsähtänyttä ruumistani vahvistanut kuivalla ruoalla ja tsjaijulla (sillä sitähän kumminkin piti juoda, sitä lientä, jos oli aamu tai ilta, kun kerta Venäjällä oltiin), koppasin reput selkääni ja läksin käydä tölppäröimään Yarsjovan rautatien sta-tionia kohden. Aikomukseni oli nimittäin jalkasin tehdä7

tämä matka, jota umpiarvioita on kai puoli penikulmaa, ellei enempää. Aikaa oli minulla kylliksi, sillä vasta kl. neljältä iltapuolella piti niiden junain lähteä, joissa minä olin päättänyt matkata Pietarista Eiydkuhniin Preussin ja

"Venäjän rajalla. Jo olin onnellisesti tullut erästä vanhaa lahonnutta puusiltaa myöden yli tuon mahtavan Neva-joen ja aloin jo astuskella jotakin Pros-pekt nimistä katua pitkin itse tsaarien koreaan kylään, kun ajan pitkään nuo reppuni, jotka eivät tosin paljon painaneet, kuitenkin minulle tottumattomalle kuorman-kantajalle rupesivat raskaiksi tuntumaan. Hiki tippui otsasta ja jo useat erät olin saanut levähtää. Kyy-ditsijät, jotka ohitse ajoivat, loivat sääliviä silmäyksiä väsyneesen matkamieheen ja oijennellen käsiänsä tarjosivat hänelle hyväntahtoista apuansa. Tuota houkutusta en kauemmin vastustella voinut, vaan erään joutilaan iisvoosikan kanssa kyydityspalkasta sovittuani, rupesin nyt herrana ajelemaan. Matka kävi erästä avaraa katua myöden, jossa kahden puolin oli korkeita monenvärisiä kivimuureja ja keskellä katua syöttivät kyyditsijät uljaita hevosiansa suppilon kaltaisista astioista. Katu kihisi ihmisistä; mitkä astuivat jalkasin pitkin vieruksia, mitkä ajoivat hevosilla keskeltä. Useassa kohdin näkyi katujen kulmissa pieniä kappelin tapaisia rakennuksia, joissa avonaisten ovien kautta näkyi pyhäin ja ristiinnaulitun kuvia ja joissa kynttilät paloivat alttareilla. Ohitsekulkevain näin paljastavan päänsä ja tekevän ristinmerkin näiden pyhäin majain edessä. Kirkkojen kellot, joiden huminaan aamulla varhain olin herännyt, pauhasivat vielä ylitä mittaa,8

vaikka päivä jo läheni puoliansa, eikä tänään tiedostani mikään juhla eli pyhäpäivä ollut. Kun kyydit -sijäni ei mitään kiirettä pitänyt, oli minulla aikaa katsella suuren kaupungin kirjavaa elämää ja liikettä kaduilla. Tuolla tulla ryöhää vastaani uljas sotaherra, kiiltävä kultainen kypäri päässä ja kolme uhkeata Valkosta ruunaa edessä. Se on varmaankin keisari, arvelin itsekseni; kuinkas nyt suu pannaan? Luotin sentään tässä kohden kyyditsijääni ja aattelin näin: jos hän nostaa hattuansa, niin nostan minäkin; hän mahtaa paremmin Pietarin tavat tuntea. Mutta siivosti se herra ohitse ajoi, eikä häntä kukaan tervehtinyt; se ei siis mahtanut keisari ollakkaan. Ajamme, ajamme vielä hyrytämme eteenpäin, kunnes edessämme erään suuren talon edustalla näkyy pitkiä kiiltäviä kanunia, kidat suoraan oikaistuina meitä kohden. Voi hirmua! Kuinka tästä nyt eheällä iholla ohitse päästään? Pitäisikö kääntyä takaisin? Ainoa turvani oli taas kyy-ditsijäni, joka ei näyttänyt olevan arkalasta kotosin. Kun olimme noiden hirviöiden kohdalle tulleet, en voinut olla heitä manaamatta, vaan lausuin: menkää, kummitukset, menkää Turkestanin aroille ja ulvokaa siellä, mitä täällä rauhallisia ihmisiä pelätätte. Ja mitä ihmeitä! Pari ruoskan lätkäystä vielä kyyditsijältäni, niin katosivat nuo hirviöt kuin sivallettu näkyvistäni.

Mitään suurempia vaaroja kohtaamatta saavuimme noin kl. 12 aikaan Yarsjovan rautatien stationiin, jossa minulla oli siis vielä neljä pitkää tuntia odotettavana, ennenkuin taas matkalle voin lähteä. Kun vihdoinkin kello rupesi neljää lähenemään, kolautettiin kelloa en-9

simäinen kerta ja kas nytkös tuohon suureen odotussaliin elämää tuli! Koko joukko nuoria miehiä, joita pidin nahkapoikina, sillä sentapaisilta he, pussit selässä, minusta näyttivät, marsitettiin ensin salin takaovesta ulos perongille; ja haikeata oli nähdä millä mielenlii-kutuksella he erosivat omaisistansa, jotka saattivat heitä kentiesi heidän viimeiselle retkellensä. Siinä monen järeän ukon jouhinen leuka longahteli, muiskates-saan suuta lähtevälle pojallensa. Kun nuo nuorukaiset kaikki olivat tulleet vaunuihin sälytetyiksi, huudettiin: „Maatusjki!" Ja nyt lähti liikkeelle toisellainen ihmisjoukko, nimittäin joukko vanhoja, matalia, rypistyneitä akkoja, lapset sylissä. Nähdessäni noita riepaleisia, likaisia olentoja, jotka eivät mielestäni oikeilta venakoilta näyttäneet, olisin mielelläni joitakuita heistä lähestynyt, tullakseni tuntemaan olivatko he jotakin meidän omaa Venäjällä elelevää suomalaista heimoa, joiden ylle pr. Ahlqvist runossaan sanoo karstan kasvaneen niin paksun, jota ei kaappia voi pois ; mutta tungos oli niin suuri ja rähinä niin hirveä, etten voinut heitä lähestyä enkä kuulla mitä kieltä he haastelivat.

Vasta kun näistä kaikista oli päästy, saimme me muut tavalliset matkustajat astua esille, ja minä sälytettiin eräisin kolmannen luokan vaunuihin istumaan vastapäätä jotakin kulunutta kaunotarta, joka itki katkerasti ja katseli, kuin muinon Lotin emäntä Sodomaa, kaipauksella taaksensa Pietarin komeata kaupunkia, jonka huippuja laskevan auringon viimeiset säteet kultasivat. Mutta tuskin oli tuo rakas kaupunki kadonnut näkyvistä, kun jo minun huolihin vaipunut vis-ii-10

vis'ni tempasi kortit taskustansa ja kuivaten viimeisen kaipauksen kyynelen silmästänsä, rupesi lähimmän naisellisen naapurinsa kanssa pelaamaan pari-turakkaa ja purskahteli tuontuostakin pelin kestäessä hepakkaan

nauruun.

Sillä aikaa kuin lähimmät naapurini tällä tavoin itseänsä huvittelivat, katselin minä ulos akkunasta maisemaa, jonka läpitse matkasimme. Niin kauaksi kuin silmä kantoi, ei muuta näkynyt kuin yhtämittaista puutonta lakeutta. Tosin kyllä tuolla läntisellä taivaan rannalla törötti muutamia puiden latvoja aaveentapai-sesti iltaruskon hohteessa, mutta yllättävä yö vei pian nekin näkyvistäni. Kun loin silmää luoteiselle taivaalle, tuli mieleni vähän haikeaksi, aatellessani että eräs Itämerestä lähtevä lahdelma jo oli pistäynyt minun ja kotimaani väliin, ja melkeinpä olisi kyynel vierryt poskelleni, ellei yhä paraneva pakkanen olisi jäähdyttänyt tunteitani. Kummallista kyllä, mitä etem-mäksi etelään päin tultiin, sitä kylmemmäksi kävi ilma, ja talven tyttö, rautanäppi, rakenteli kaikellaisia somia kuvia vaunuin laseihin: „siinä miehet, siinä miekat, siinä keihäät sivulla", ikäänkuin Kullervon piiruste-lussa tammeen. Mies, jonka tuli pitää huolta vaunujen lämmityksestä, oli heittänyt sen toimen sillensä, niinpian kuin oli saanut uunista vähän savua lähtemään, ja torkkui nyt monessa kyyryssä kaminin ääressä kuin uneen uuvutettu äyriäinen. Minäkin oikaisin raajani, pistin nyrkit pääni alle ja odotin tässä mukavassa asemassa kovalla rahilla uniukon tuloa, mutta turhaan. Joka kerta, kun olin nukkumaisillani, keikahtivat vau-11

nut taas jollekin syrjälle ja minun liermoton pääni kolkkui kovaa lautaa vastaan. Myöskin vilu oli levolleni suureksi haitaksi; se milloin kyseli kynsiäni, milloin piteli varpaitani ja varsin kangistunut olisin, ellen silloin tällöin pysäyspaikoissa olisi pistänyt liiviini kupillista kuumaa teetä.

Yö mahtoi olla puolilla, kun Pihkovan sivusimme, ja kun päivä vihdoinkin valkeni, olimme jo lähempänä Dunaburgia. Maisema, jonka läpitse matkasimme, oli yhtä autio ja alaston kuin edellisellä illalla. Tuuli oli ryöpyttänyt hiekkaa ja lunta sekaisin, niin että tuo talvinen kenttä näytti hyvin kuolleitten kodon kaltaiselta. Ainoa elähdyttävä kohta koko tällä yksitoikko-sella alueella oli itse Diinaburgin kaupunki, jonka vähän jälkeen auringon nousun sivusimme. Kun ilta-puolella päivää Wilnaa rupesimme lähenemään, oli pakkanen jo mennyt, niinkuin sanotaan, perällensä ja maisemakin alkoi vähitellen muuttua epätasaisemmaksi. Kauniita, pyöreitä kumpuja tammimetsineen vilahteli tuontuostakin ohitsemme.

Wilnassa menetin enimmän osan vanhoja matka-tovereitani ja sain uusia siaan. Minä en vaihdosta vahingolle tullut, vaan pikemmin siitä hyödyin, sillä entisten äänettömäin seuralaisteni sijaan tuli nyt vaunuihin joukko nuoria talonpoikia, jotka kohta, kun juna liikkeelle lähti, korottivat äänensä iloiseen lauluun. Yksi lauloi edeltä ja muut kaikki yhtyivät laulun viimeiseen säveleen. Jotkut vielä vihelsivät ja muutamat taputtivat käsiä, joten siitä syntyi oikein huikea konsertti. Tällä tavoin nyt riennettiin iloiten, luihkaten12

länttä kohden. Kownossa erosivat laululinnut minusta ja nyt oli vielä kappale matkaa tehtävänä, ennenkuin yli rajan tultiin.

Viimeisestä pysäyspaikasta Venäjän puolella syöksähti vaunuihin koko tulvaus Puolan ruokottomia Juutalaisia, jotka, sysäten syrjään entiset matkustajat, ottivat sijansa, missä vaan vähänkin lomapaikkaa oli. Eikä siinä vielä kylliksi, vaan yksi noista Israelin tyttäristä sovittelihe, paremman aseman puutteessa, minun syliini istumaan, toivoen kai että minä, ikäänkuin pieneksi korvaukseksi siitä mitä heidän esiisänsä Abraham tekee koko kristikunnalle, kantaisin häntä helmassani seuraavaan pysäyspaikkaan asti. Junain kuljettaja kumminkin pelasti minut tuosta oudosta kuormasta.

Kello oli 10 paikoilla illalla, kun saavuttiin Eiyd-kuliniin, Preussin rajastationiin. Tähän en kuitenkaan jäädä aikonut, vaan matkani määrä oli Leipzig. Mutta koska valvomisesta ja matkan vaivoista olin hyvin väsynyt, päätin levätä täällä muutaman tunnin ja jatkaa sitte kl. kolmelta lähtevässä junassa matkaa Berliniin. Tuossa suuressa odotussalissa katselin nyt ympärilleni, eiköhän löytyisi ketäkään hyvää ihmistä, joka voisi neuvoa minua johonkin yömajaan. Ja ikäänkuin kutsuttu, ilmaantuikin heti mies, joka sanoi tietävänsä aivan hyvän yökortteerin ja siepaten selkäänsä minun reppuni käski minun seurata häntä. Minusta tuo vieras näytti vähän epäiltävältä, mutta koska pussini jo tekivät menoa, ei ollut tässä muuta neuvoa kuin lähteä saapastamaan perästä.

Minä en tiedä kuinka kauaksi stationihuoneesta13

erosimme, mutta monta mutkaa ja väärää jo olimme telineet, kunnes vihdoin erään liejuisen kartanon poikki

kahlattuamme tulimme tuon ylistetyn hotellin, erään viheliäisen savikojun, ovelle. Oppaani kuljetti minua nyt parin pimeän holvikäytävän läpitse, aukaisi niiden perässä löytyvän mustan kammion oven ja käski minun astua sisään. Minua hieman arvelutti, kun kävin yli kynnyksen: Jumala tiesi, mihinkä hiiden hinkaloon nyt olin joutuva! Kun oppaani valkean oli sytyttänyt, tuli näkyviin kaksi vuodetta, pari tuolia, pöytä ja vahvoilla luukuilla ulkopuolelta suljettu akkuna. Oppaani eli oikeimmin isäntäni, sillä siksi hän nyt oli muuttunut, kehoitti minua panemaan kaikki kullat ja kalleudet, mitä minulla oli, pöydälle ja vakuutti minun ilman pelotta voivan levätä täällä yöni. Hän lupasi tulla puolikolmelta minua herättämään, niinkuin häntä pyytänyt olin, mutta ennenkuin hän minun jätti, pyysi hän saada katsella kelloani, tiedusteli mitä rahoja minulla oli muassa, ja kun hänen mieliänsä niissä kohdin olin noudattanut ja ilmoittanut, ettei minulla puhtaassa rahassa muuta ollut kuin mitä Berliniin matkatakseni tarvitsin, toivotti hän minulle rauhallista yötä ja antoi, vaikka vähän vastahakoisesti, minulle huoneen avaimen, jota häneltä pyysin. Kun tuo uutelias isäntäni oli lähtenyt, lukitsin minä huolellisesti oven ja jätin avaimen paremman vakuuden vuoksi lukonläpeen sisäpuolelta. Nyt riisuin vaatteet yltäni ja oikasin väsyneen ruumiini oljille, vedin peiton eli oikeammin pols-tarin — niin paksuja peitteitä, näet, käytetään Saksassa, jossa ei huoneita tarpeeksi lämmitetä — ylleni ja sammutin kynttilän.

Venyttyäni noin puolen tuntia levotonna vuoteellani, sillä yhtähyvin liiallinen väsymys kuin vähän pelkokin näillä oudoilla ovilla vei kaiken unen silmistäni, olin minä kuulevinani jonkun hiljaa hiipivän käytävässä, ja kuulin kohta sen perästä kuinka varsin vaivihkaa avainta sovitettiin ulkopuolelta minun oveni lukkoon. „"Wer da?" huusin minä ja hyppäsin ylös vuoteeltani. Sytytin kynttilän, puin vaatteet päälleni ja kysyin toistamiseen, ken tohti minun yörauhaani rikkoa. „Waschwasser!" vastattiin ulkoa ja isäntä, joka havaitsi kavalan yrityksensä tyhjään rauenneeksi, kolautti oveen ja pyysi päästä sisään, vetäen syyksi että hän oli unohtanut tuoda minulle pesuvettä. Kun hänen olin sisäänpäästänyt, teeskenteli hän hyvin kohteliaaksi, hankki minulle pesuvettä, käski minun vaan levätä rauhassa ja lupasi ostaa minulle stationista piletin, jos antaisin hänelle tuon piletin hinnan, 10 Saksan taaleria. Minä en kuitenkaan hänen huostaansa mitään rahoja uskonut, vaan käskin hänen suoria tiehensä ja jättää minut rauhaan puolikolmeen saakka. Kun hän nyt havaitsi, ettei hän minusta urakkaansa saanut, lähti hän puoliksi suuttuneena ulos ovesta, ja minä kapusin uudestaan vuoteelleni ja koitin saada unta silmääni, mutta turhaan.

Puoli tuntia oli mahtanut taas kulua, kun viereisestä huoneesta rupesi kuulumaan matalaa viskutusta ja kuiskutusta. Jassoo, teitä on kaksi, arvelin minä, ja pidätte nyt neuvoa kuinka päästä kynimään lintua,15

joka teillä on häkissä. Kauvoja ei viipynytkään, ennenkuin sain tuntea tuon neuvottelun seurauksia, sillä uudestaan kuului jalan astunta käytävässä ja oveni sai samassa kestää jykeitä jyhmäyksiä. No, no, mikäs nyt on taas? huusin minä ja hyppäsin pystyyn. Sillä aikaa kuin uudestaan puin ylleni, kolkutti isäntä kolkuttamistaan ovea ja käski minun aukaista, sanoen syyksi että oli tullut toinen matkamies, jonka hän aikoi sijoittaa tuolle toiselle vuoteelle minun viereeni. Jahah, sekö se teidän viisas päätöksenne oli, arvelin minä; vedin linkkuveitsen taskustani, etten varsin aseeton olisi, jos nuo lurjukset päälleni hyökkäisivät, ja aukasin oven. Minun pelkoni oli sentään turha ollut, mitä päällehyökkäämiseen tuli; isäntä vaan tahtoi hankkia minulle soveliaan makauskumppanin, niin suuresti näytti häntä huolettavan minun kelloni, kultani ja muut kalleudet, jotka hän oli kehottanut minun pöydälle levittämään. Minä olin kuitenkin jo makaamisesta kyl-likseni saanut, etten tässä luolassa enää kauemmin viihtynyt, en yksin enkä toisenkaan kanssa, jonka tähden pyysin saada suorittaa velkani isännälle tästä rauhallisesta yölevosta. 15 groschenia (likimiten 2 Suomen markkaa) tiusti hän minulta yösijasta ja ilman sitä vaati hän vielä juomarahoja hyvästä opastuksestansa. Minä tarjosin hänelle 10 kopekkaa, mutta ne viskasi hän ylenkatseella takaisin pöydälle. Laskin 10 kopekkaa lisäksi, vaan ei hän vielä mihinkään tyytynyt; vasta sitte kun 40 kopekkaa oli pöydällä, pisti hän rahat taskuunsa ja nyt lähdettiin. Oi Schiller, oi Göthe! huokasin minä, kun tallustin kurassa ja lie-18

jussa takaisin stationia kohden, tällä tavoinko teillä vieraita vastaanotetaan 1

Muutaman tunnin kuluttua istuin taas kolmannen luokan vaunuissa, mutta nyt ihan yksin, ja kuuntelin kuinka vesi, jolla Saksassa vaunuja lämmitetään, kulisi ja liulisi kulkeissaan nahkaletkuja myöden yksistä vaunuista

toisiin. Minusta rupesi jo tuntumaan, kuin olisin vaan kauppatavaraa, jota pakkilootaan sälytettynä sysätään vaunuista vaunuihin; niin väsynyt ja nääntynyt olin tuosta yhtämittaisesta ruljaamisesta, ettei sielu enää tahtonut seurata ruumiin pikaista juoksua eteenpäin.

Aamua koittaissa sivuttiin Intersburg, ja kun aurinko jo teki nousua, tulivat Königsberg'in monet harmaat tornit näkyviin. Nyt seurattiin joku matka Itämeren eli oikeammin sen poukaman Frisclies Haffin eteläistä rantaa ja silloin tällöin siinti sen sininen selkä silmiini. Tuolla vasemmalla kädellä etelään päin levisi mittaamaton lakeus, mutta ihan toisenkaltainen kuin mitä Venäjällä olin nähnyt. Maisema näytti kaikin puolin olevan hyvin viljeltyä, sillä tuontuostakin vilahteli kauniita punaisia ja Valkosia kyliä näkyviin. Suhautettuamme kahta uhkeata rautasiltaa myöden "VVeicli-selin molempain suuhaarain ylitse, pitkitettiin matkaa suoraan läpi Brandenburgin maan Berliniä kohden.

Neljäs yö matkallani oli jo puolille ehtinyt, kun Königsbergissä saadun matkatoverini kanssa Kreuz nimisessä pysäyspaikassa astuin ulos vaunuista, tyhjentämään odotushuoneessa seidelin olutta. Matkakumppanini vakuutti junan tässä pysäyspaikassa viipyvän17

20 minutia, jonka tähden emme pitäneetkään mitään kiirettä, vaan maistelimme tuota vaahtoista juomaamme kaikessa levossa. Me kyllä kuulimme kuinka kelloa kolistettiin lähtöön, mutta koska tässä on rautateiden ristauspaikka ja junia tähän tulee kaikilta ilman haaroilta, emme luulleet tuon kehoituksen meitä koskevan. Kun vihdoinkin ulos salista tulimme, ei meidän junasta enää muuta ollut näkyvissä kuin kaksi punaista hohtavaa silmää, jotka vähitellen katosivat yöhön pimeään. Mikä nyt tuli neuvoksi? Minä ensi hämmästyksessä jo oijentelin koipiani, lähteäkseni pötkimään perästä, mutta kumppanini hillitsi minua. Tässä ei muu auttanut kuin odottaminen. Puolen tunnin perästä sanottiin tulevan toisen junan ja sillä voisimme ehkä pitkittää matkaamme Berliniin. Me heti pyysimme sta-tionin päälliköltä pidennystä pileteillemme, joka meille suosiollisesti suotiinkin, ja lennätimme sähkölangalla sanoman seuraavaan pysäyspaikkaan, että korjattaisiin meidän kimsut ja kamsut niistä vaunuista, joissa tähän saakka olimme matkustaneet. Tästä seikasta selke-simme siis aivan sievästi. Seuraavalla junalla saimme pitkittää matkaamme; Landsbergin stationista saimme kaikki kadotetut tavaramme takaisin, ja tämä kaikki ei meille muuta maksanut kuin puolen tiimaa aikaa ja muutaman groschenin rahaa.

Päivän valjetessa saavuttiin vihdoinkin tuohon kauvan kaivattuun Berliniin. Minulla ei kuitenkaan ollut aikomusta vielä täälläkään seisahtaa, vaan mieleni hehkui matkani päähän Leipzigiin, jonka tähden tilasinkin heti kyyditsijävaunut ja läksin ajelemaan

218

halki Saksan komean pääkaupungin. Vaunujen edessä oli kaksi ruunaa, hirmuisen suurta kuin papurouttoa. mutta niin laihaa ja rumaa kuin nuo seitsemän kuuluisaa lehmää Pharaon unessa. Käyntöjalkaa vaan tehtiin matkaa ja minua oikein hävetti ajaa uljaissa vaunuissa tuommoisilla loukuilla. Jolleivät Pappen-heimin ratsut kolmekymmenvuotisessa sodassa tuon parempia olleet, ei ihme että meidän pienet mutta sitkeät ja virkut varsat heidät voittivat. Eteenpäin, eteenpäin kuljettiin kuitenkin, eikä päivä vielä puolilla ollut, kun saavuin Anhaltin rautatienstationiin etelän-puolella Berliniä.

Täällä sain vielä odottaa muutaman tunnin, ennenkuin matkalle lähdettiin, ja sillä aikaa jouduin tuttavalliseen keskusteluun erään hautakivenhakkaajan kanssa Saksenista. Hän oli ollut asioillansa Berlinissä ja odotteli nyt samassa odotussalin sopessa minun kanssani junain lähtöä. Hän sanoi ymmärtävänsä minun saksaani varsin hyvin, mutta vaikeampi oli minun ymmärtää häntä erittäinkin r puustavin tähden, joka tuon äijän suussa rätisi vielä hyvän aikaa hänen lakattuansa puhumastakin. Kun siinä nyt toinen toisemme kanssa pakisimme, loin minä sattumalta silmäni ylös odotussalin oven päälliseen kamanaan ja näin hirmukseni siellä seisovan suurilla puustaveilla kirjotet-tuna: Vor Taschendieben wird geicarnt (taskuvarkailta varoitetaan). Heti kourasin taskuihini, vissey-tyäkseni olivatko rahani vielä tallella; eikä pelkoni aivan turha ollutkaan, sillä tuossa edessämme toisen pöydän ääressä istui sen päivänen luikari, hattu kai-19

lellaan päässä, ja katsella killisteli ympärilleen, ikäänkuin etsien kenen niskaan saisi lyödä kyntensä.

Tuommoinen se mahtaa olla taskuvaras, arvelin minä, ja hirveän pitkät sormet sillä miehellä olikin. Minä en ymmärrä kuinka ihminen niin pitkiksi voi jäseniänsä venyttää. „Päästä tuommoinen poika taskuihisi", sanoin minä saksenilaiselle toverilleni, „niin kääpäsee hän käpälillään aina saapasvarsiin asti."

Päivä oli juuri puolilla, kun vihdoinkin lähdettiin liikkeelle. Matkani kävi nyt jotenkin suoraan etelää kohden, ja hyvin omituiselta minusta tuntui tulla muutamassa vuorokaudessa muutetuksi pakkasen ja vilun kodista kevän suloiseen syliin. Maa oli täällä ihan paljas lumesta ja ilma kumminkin kymmenen asteen lämpöinen. Siellä täällä näkyi jo maamiehiäkin tuhrivan pelloillaan.

Kello 3 aikaan sivuttiin Wittenberg, jonka kaupungin portin päälle Lutherus löi tunnetut 95 väitet-tänsä paavia ja synninanekirjeitä vastaan. Minulla ei kuitenkaan ollut aikaa käydä likemmältä katsomassa noita reformationin historiasta tuttuja paikkoja. Minä en koko kaupungista muuta ehtinyt näkemään kuin kaksi vahvaa tornia ja valleilla muutamia vartijoita, joiden kypärit ja kivärit välkkyivät auringon paisteessa. Heti kun kaupunki oli taaksemme jäänyt, suhautettiin komeata rautasiltaa myöden yli Elbe-vir-ran savisen veden. Vielä toisen kolmekymmen-vuoti-sen sodin ajoilta meille merkillisen paikan sivusimme, ennenkuin Leipzigiin tultiin, nimittäin Breitenfeld'in. Se kenttä ei kuitenkaan ollut ihan rautatien varrella.20

vaan sinne sanottiin olevan noin neljännestiiman matka, jonka tähden sekin vältti minun uuteliaat silmäykseni.

Päivä teki juuri laskua, kun vihdoin viimeinkin neljävuorokautisen matkustuksen perästä ihan uupuneena, nääntyneenä saavuin matkani perille Leipzigiin. Niin väsynyt ja runneltu olin matkan vaivoista, etten ensi yön levosta paljon kostunut, ja kun seuraavana päivänä olin itselleni varsinaisen asunnon hankkinut, painuin muutamaksi ajaksi tautivuoteelle, johon syynä oli yhtä hyvin vilustus noilla Venäjän kylmillä aroilla kuin liiallinen rasitus ylimalkain matkallani.

II.

Niin venyin minä neljättä viikkoa Leipzigissä vuoteen omana ja etsin sillä aikaa lohdutusta saksalaisesta raamatusta, josta erittäinkin Jopin kertomukset kärsimyksistään minua viehättivät. Tauti, joka minua kiusasi, oli vilustumisesta alkunsa saanut mahatauti. Minä tunsin tuon kivun jo ennakolta ja tiesin myös keinon, millä siitä päästään. Minä join vettä kuin taivaankaari, sillä se lääke oli minut ennenkin samasta tulemuksesta parantanut. Mutta mitä enemmän join, sitä huonommaksi tulin, niin että viimein rupesin epäilemään tuon rohtoni lääkitsevää voimaa, ja kutsutin luokseni lääkärin. Hän määräsi minulle samaa nestettä mutta lämmitettynä (minä olin nimittäin juonut sitä tähän asti kylmänä), ja ihmeekseni havaitsinkin siitä jo muutamain päiväin perästä minulle apua lähtevän. Tuo kivisteleminen sydämen alla, joka on tämän taudin21

yleisenä tunnusmerkkinä ja jonka tähden sitä usein, vaikka varsin väärin, pidetäänkin sydäntautina, lakkasi vähitellen ja ruoka rupesi pysymään vatsassa.

Kun olin hieman toipunut, yritin nousta oljiltani, joita jo olin viikkokausia hautonut; mutta hyvin oudolta tuntui minusta nousta lämpimän polstarin alta paljain säärin huoneesen, jossa lämpöä aamusin ei suinkaan ollut yli parin kolmen asteen. Huoneessani ei, näet, ollut mitään kivistä uunia, niinkuin meillä tavallisesti, vaan rautainen kamini eli oikeimmin torvi, jonka alista päätä kuumennettiin kivihiilillä. Ylistä peiliä ei sillä myöskään ollut, vaan Jumalan ilmat soittelivat tuos«a avonaisessa torvessa päiväkaudet ja lämmin pakeni esteetönnä avaruuteen. Löylyä oli kyllin kyllä, niin kauan kuin kammissa hiilet hehkuivat, mutta kohta kuin valkea uunista sammui, rupesivat taas ham-paani helisemään vilusta. Työnteosta ei tuommoisessa ilmanalassa voinut olla kysymystäkään.

Minun haltijaväkeni oli suutarin sukua ja mestari vasaroitsi pyhät, arkeet, sillä aikaa kuin hänen rouvansa ompeli paitoja ja hoiteli lapsia, jotka puolialas-tomina pemasivat lattialla. Alhaalta kartanolta» (minä asuin nimittäin kolmannessa kerrassa) kuului yhä sahan kriuskina, jos oli mikä juhla hyvänsä. „Eikö tässä maassa pyhäpäiviä ollenkaan vietetä?" kysyin minä mestarilta, johon hän vastasi, ettei hän puolestaan ollut ehtinyt käymään kirkossa kertaakaan, sitte kuin naimisiin meni.

Kun kokonaan olin toipunut, kävin minä katselemaan kaupunkia. Minulla ei ole aikomustakaan kertoa22

kuinka korkeita kivirakennuksia kohosi kahden puolin katuja; tahdon vaan mainita, että Leipzig viimeisinä vuosina on melkoisessa määrässä edistynyt eli oikeim-min kohonnut ja levinnyt, sillä yhä karttuvan väestön tarpeeksi on rakettu uusia huonekerroksia entisten päälle, joten kaupunki siis on kasvanut korkeammaksi, ja vallit, jotka muinoin ympäröivät kaupunkia, ovat nyt muuttuneet somiksi puistokäytäviksi ja niiden ulkopuolelle on vähitellen syntynyt viisi uhkeata esikaupunkia.

Kun tämmöisiltä retkiltäni palasin asuntooni, oli nenänpääni tavallisesti musta. Minä tuota miettimään, mikä siihen syynä lie, ja pianpa tulinkin havaitsemaan että kivihiilistä, joita täällä kaikkialla poltetaan, lähtee niin raskas savu, ettei se voi nousta ylös ilmoille, vaan laskeuu alas ja sen noki kiintyy kaikkiin ulkoileviin esineisiin. Kivirakennuksetkin, jotka uusina kai ovat valkeita olleet, on tämä noki vähitellen niin tahrannut, että esim. kaupungin vanha raastupa ja vanhimmat kirkot ovat mustat kuin hiili. Semmoisia häikäsevän valkeita taloja kuin meidän Helsingissä ei nähdä täällä missäkään. Joka tahtoo pitää talonsa vähänkin puhtaana ulkopuolelta, hänen on antaminen sivellä ja pestä seinät kumminkin joka kolmas vuosi. Huoneitten lasiakkuniakin pestään samasta syystä joka päivä, ja paitaa saat muuttaa joka toinen päivä, jos puhtaana tahdot käydä. Kun toisinaan istuin avonaisen akkunan ääressä ja kirjottelin, tulvasi tuota kivihiilen nokea sisään minun kammiooni ja tahrisi minulta paperin. Monasti katselin muutamia valkeita joutsenia,23

jotka uiskentelivat teaterihuoneen takana olevassa lammessa. Olipa niilläkin raukoilla tekemistä, pitääksensä itseänsä puhtaina (niinkuin suuressa kaupungissa aina tulee olla) tuommoisessa rapakossa, jonka kalvoa peitti tuumaa paksu nokikarsta. Ennen minä heidän sijassansa olisin lentänyt Suomen sinisille järville ja laulellut siellä, kuin olisin tässä melonut Leipzigin lokaa jokaisen ohitsekäyvän pilkkana.

Tuo Leipzigin paksu ilma rupesi minustakin vähitellen haitalliseksi tuntumaan, jonka tähden minun mieleni hehkui täältä pois johonkin vähempään kaupunkiin, ja kun Nikolain kirkon tornista olin silmäillyt yli tuon avaran lakeuden, jolle Leipzig on rakettu, ja näin tuolla lounaisella taivaan rannalla silmiini siintävän sinisen vuoren selänteen, Tliuringerwald'in etu-vartian, en kauemmin enää voinut haluani pidättää, vaan päätin lähteä tuota liämäräistä hahmoa kohden, jonka sylissä muiden muassa on Jena.

Mielelläni olisin vielä kumminkin viipynyt Leipzigissä muutaman aikaa, sillä nyt oli juuri nuo kuuluisat kevätmarkkinat eli jubilatemessu tulossa, jolloin kaupustelijoita tänne tulla tulvaa kaikista mailman ääristä mutta erittäinkin idästä. Markkinavieraitten luvun sanotaan vuosittain nousevan aina 40,000 henkeen. Kaikkialla jo tehtiinkin valmistuksia niitä varten. Kuninkaan torille (Königsplatz'ille) rakettiin hirmuisen suurta lautakomia circusta varten, ja jopa nähtiin siellä täällä oudollaisia pukujakin häälyvän kaduilla. Täällä tuljui Kreikkalaisen punainen lakki, tuolla lel-lahtelivat Armenialaisen leveät housut. Ja niinkuin24

sanottu, minä olisin mielelläni jäänyt muutamaksi ajaksi katselemaan tätä kirjavaa elämää, mutta haluni vuorimaihin voitti kaikki pidäkkeet.

Ennen pitkiä olinkin jo matkalla länteen päin. Nyt istuin neljännen luokan vaunuissa, sillä niissä voi matkata milt'ei puolta vähemmällä hinnalla kuin kolmannessa luokassa. Mitään istumapaikkoja ei niissä tosin ole, mutta kukaan ei estä istumasta omalla — matkalaukullansa, ja näin lyhyen matkan, kuin Leipzigistä Jenaan on, voipi tehdä seisaallakin.

Me suhautimme nyt vähän aikaa ajettuamme yli Saale-virran ja sivusimme monta sotahistoriasta kuu-luisata paikkaa, niinkuin Rossbach'in, Lutzenin ja Grossgörsclienin. Sitten seurattiin Saale-virran rantaa, joka monipolvisena luikerti milloin oikealla, milloin vasemmalla puolellamme. Ilma oli erinomaisen ihana; ja kun Naumburgia lähestyttiin, muuttui maisema mäkiseksi. Kauniita kumpuja kohosi kahden puolin, ja taivaasta annettiin tuontuostakin runsaita sadekuuroja, joita seurasi lämmin kirkas päivänpaiste. Maa oikein höyrysi tuosta siunatusta nesteestä ja lämmöstä, ja melkeinpä voi silmin nähdä kuinka keväinen keto muuttui vihannaksi. Näillä tienoilla sain myöskin ensimäisen kerran nähdä viinamäkiä, kun eräs matkustajista kiinitti huomioni muutamiin valkealta vivahtaviin vuorenrinteisiin. Niillä ei näin varhaiseen keväällä vielä mitään viliannuutta näkynyt; viiniköynnösten kannot vaan pistäyivät paikka paikoin saven alta näkyviin.

Apolda nimisessä pysäyspaikassa astuin ulos junasta ja nyt oli vielä parin tunnin matka tehtävä posti-25

vaunuissa, ennenkuin tulin matkani perille Jenaan. Näissä vaunuissa oli tilaa kuudelle hengelle ja minä satuin saamaan paikkani erään nuoren prophessorin viereen, nimeltä Sievers, jonka kanssa heti tulin vilk-kaasen keskusteluun. Meidän olot näyttivät hänelle olevan jotenkin tutut. Hän kysyi yhtä ja toista meidän mainioimmista miehistä. Kalevala ja Lönnrot olivat hänen tuttujansa. Europeusen ja Ahlqvistin teokset tunsi hän myös. Meidän kielikiistastakin oli hänellä tieto ja näytti hän siinä kohden kallistuvan enemmän suomimielisten puolelle.

Kun olimme tulleet yli sen kentän, jolla Napoleon kaksitumaisessa taistelussa perinjuurin löi Preussin ylpeän armeijan v. 1806, alkoi tie kallistua alaspäin Saale-virran laksoa kohden, ja ennen pitkiä saavuimme, juuri auringon läskeissä, matkamme perille Jenaan.

Minä poikkesin ensi yöksi erääsen hotelliin, Zum schivareen Bären, samaan, jossa Lutherus teki tuttavuutta ja tyhjensi muutaman viinilasin kahden sweit-siläisen ylioppilaan kanssa, kun hän Schwarzburgin linnasta riensi Wittenbergiin hillitsemään muutamain villiuskoisten väkivaltaista menettelyä.

Kun toisena päivänä kävin pitkin kaupungin monimutkaisia kapeita katuja etsimässä itselleni asuinhuonetta, näkyi yhden ja toisen talon seinissä suurilla kirjaimilla kirjotettuna nimiä semmoisia kuin Göthe, Schiller, Arndt, Fiehte y. m. Nämä nimet merkitsivät, että niiden omistajat kerta olivat asuneet näissä tällä tavoin merkityissä huoneissa. Sillä Jenallakin26

on ollut loistoaikansa. Viime vuosisadan lopussa ja nykyisen alussa on sen yliopistossa joko opettajina tahi oppilaisina työskennellyt useita Saksan mainioimpia miehiä, joiden joukkoon erittäinkin nuo mainitut ovat luettavat.

Minulle onnistuikin saada mieluiseni maja kaupungin ulkopuolella, noin kiviheiton matkan päässä itse kaupungin kehästä. Se ei suinkaan mikään loistava asunto ollut, oli vaan halpa, polttamattomista tiilistä tehty kesäsuojus, jonka seiniä ulkopuolelta oli tuettu ristiin rastiin vedetyillä pitkillä rivuilla ikäänkuin sa-langoilla, sillä muuten kai tuo savikoju ei olisi pysynyt koossa. Tämä suojus oli erään Landgrafen nimisen vuoren juurella, ja huoneeni akkunoista oli minulla kaunis näköala yli kaupungin pitkin Saale-virran leh-toista laksoa aina etäällä hämärtävään Thuringerwald'in vuorenselkään asti. Tietä, joka kaupungista vei minun asuntooni ja vielä etemmäksi pitkin vuoren sivua, kutsuttiin Philosophengang — hyvin sovelias nimi käytävälle, jolla semmoiset miehet kuin nuo ylhäällä mainitut ynnä heidän henkiheiinolaisensa ovat tallustelleet.

Kun iltasilla laskin levolle olkivuoteelleni, uuvutti satakielinen suloisilla sävelillään minua unosen helmaan. Päivät oleskeli tuo lempilintunen alhaalla Saale-virran laksossa vetten reunalla, mutta yöksi tuli hän aina ylös vuorenrinteelle erääsen ihmeen kauniisen puutarhaan nimeltä Prinzessingarten, ja veteli tuossa akkn-naini edessä muutamissa lehevissä kanstanjapuissa hai-kealialuisia virsiään päivän laskusta päivän nousuun.

Kun muutamana päivänä kiipesin ylös Haus-27

berg1 ille, eräälle jotenkin korkealle vuorelle Saale-vir-ran oikean-puolisella varrella ilian vastapäätä Jenan kaupunkia, tulin siellä kahden ylioppilaan pariin, jotka kuuluivat Teutonien osakuntaan. Jenan ylioppilaat ja-kauvat nimittäin maakunnittain, niinkuin meidänkin, useampiin osakuntiin. Niin on siellä muiden ohessa osakunnat: Germania, Teutonia, Westphalia. Jokaisella näistä osakunnista on oma seurahuoneensa jossakin kaupungin 40:stä ravintolasta, johon lie joka ilta kokoontuvat juomaan oluttansa ja laulamaan isänmaallisia lauluja. Paitsi näitä tällä tavoin jakauneita ylioppilaita, joiden tunnusmerkkinä on eri värit ja jotka suosivat kaksintaistelua eli miekkasilla-oloa, löytyy Jenassa vielä ylioppilasyhtiö, jonka jäsenet ovat kootut kaikista mailman ääristä ja jotka kutsuvat itseänsä „vapaiksiw (die Freien); he eivät kanna mitään väriä eivätkä saa millään ehdolla puuttua kaksintaisteluun, ei miekalla eikä millään muullakaan aseella. Mutta heistä saamme sittemmin tilaisuuden pulma. Nyt pyydän lukijaani seuraamaan minua noiden kahden Teu-tonilaisen kanssa heidän seurahuoneesensa, jonne he hyväntahtoisesti minua illaksi kutsuivat, kun kuulivat minun olevan muukalaisen ja vielä oudon kaupungissa.

Kun astumme sisään heidän kokouspaikkaansa, havaitsemme heti ettemme ole missään tavallisessa

ravintolahuoneessa, sillä nuo seiniin ripustetut kilvenkal-taiset vaakunat ja pitkät miekat osoittavat, että tämän majan vieraat osaavat käyttää muitakin aseita paitsi maljaa puolustuksenansa. Pöydän ympäri istuu joukko nuoria miehiä, jokaisella tuoppi (Kännchen) olotta28

edessä, ja katosta riippuu suuri hopealieloilla kaunistettu juomasarvi, jonka juhlallisemmissa tiloissa annetaan käydä mies mieheltä ympäri pöydän. Jokaisella noista nuorista miehistä on tunnusmerkkinä samanvärinen rihma, joka käy yli oikean olkapään alitse vasemman kainalon; heidän lakkinsakin ovat samoilla väreillä reunustetut. Minulle esiteltiin nuo urhiot järjestänsä, jonka tempun perästä minua käskettiin istumaan heidän seuraansa pöydän ääreen, ja pasuri lennätti heti tuopin olutta eteeni.

Minua vähän oudostutti noiden urhioiden ulkomuoto, joiden seuraan olin tullut. Heidän kasvonsa olivat, näet, niin viinaleiset ja liaavanarpiset, että heitä pikemmin olisit luullut Mars-jumalan kuin Apollon pojiksi. Melkeinpä jokainen heistä oli saanut jonkun muistomerkin kasvoihinsa jostakin turhamaisesta syystä alotetussa kaksintaistelussa. Minkä oli poski ollut halki, minkä nenä poikki, minkä otsa vaarassa, ja nuo julmat arvet rumensivat heidän muuten miehekästä muotoansa. Mutta tämmöisiä riipusteluja pitävät he itse kunnian merkkinä, ja miekkasilla ollessa ovat kasvot ainoana tavoitustauluna. Silmiä kuitenkin suojelevat vahvat rautaiset kaaret.

Ilta tässä seurassa sai kuitenkin kuluneeksi, vaikk' ei se minua oikein miellyttänyt. Olutta juotiin vahvasti ja laulettiin yksäänisiä lauluja, joihin jokaisen täytyi ottaa osaa, oli ääntä tahi ei. Minunkin eteeni asetettiin kirja, joka sisälsi kaikki heidän laulunsa nuottien kanssa. Minä en mikään laulaja ole, mutta eihän tässä muu auttanut, vaan piti ulvoa mu-29

assa. Kun vähitellen tultiin iloisemmiksi, päästettiin tuo hirmuinen juomasarvi alas katosta, täytettiin vaahtoavalla oluella ja pantiin käymään mies mieheltä ympäri pöydän. Jokaisen, jonka vuoro tuli juoda sarvesta, piti ensin laulaa joku solokappale, sitä parempi mitä lystimpi. Ja kun vuoro tuli minulle, lioilautin minäkin seuran huviksi erään suomalaisen laulun: „Tuoll' 011 mun kultani", joka näytti heitä suuresti miellyttävän.

Ylioppilaselämä ei mahda olla missäkään muualla Saksassa niin vapaa kuin Jenassa, ja juuri sentähden tulla tulvaakin tänne nuoria ylioppilaita, niinkutsuttuja Fuchse']&, „keltanokkia", joka taholta, viettämään täällä ylioppilasaikansa kahta ensimäistä hurjinta vuotta. Kaikkia muita, jotka eivät kuulu Akademiaan, sanovat he Philistealaisilcsi ja pitävät itseänsä heidän suhteensa joinakuina korkeampina olentoina. Ja Philis-tealaiset eli kaupungin porvarit eivät tohdi paljon hiiskua heitä vastaan, sillä koko Jenan olo ja elämä riippuu melkein yksinomaisesti ylioppilaisista.

Omituista oli nähdä, kuinka pitkälle tämä ylioppilasten vapaus voi mennä, ilman että pölisi kävi väliin tai että muut ihmiset siitä mitään huolivat. Kun sunnuntaisin kirkontornista puhallettiin juhlallista virttä ja väki hiljakseen kävi Herran huoneesen, viettämään rauhassa jumalanpalvelustansa, näin usein ylioppilasten samaan aikaan kantavan ulos kapakastaan kaikki tuolit ja pöydät keskelle toria ja alkavan siinä oluen ääressä pitämään jotenkin korkeaäänistä mellastusta. Ja oikein pelottavaa oli kohdata tuommoista luihkivaa yli-30

oppilasparvea kadulla, niin hurjilta näyttivät minusta nuo rotevat, naamaiset oluturhot pitkävartisissa saappaissaan.

Siinä ravintolassa, jossa minä tavallisesti söin päi-vällisatriani, oli muutamilla unkarilaisilla ylioppilailla seurahuoneensa, ja koska Suomalaisena ollen pidin heitä ikäänkuin kaukaa päin sukulaisinani, pyysin isännän esittelemään minua heille. Isäntä vei minut nyt heidän kokoushuoneesensa, jonka seinät myöskin olivat kaunistetut kilvenkaltaisilla, unkarin kansallisväreillä maalatuilla vaakunoilla. Minulle esiteltiin kahdeksan nuorta miestä, joita en suinkaan ulkomuodosta heimolaisikseni olisi tuntenut, sillä heidän musta tukkansa ja ruskeat vilkkaat silmänsä osoittivat enemmän etelämaalaisen tulista luontoa kuin pohjolan pojan vakaista mieltä. Ainoa, mikä heissä vähän vivahti meikäläiseltä, oli tuo kalsea, harvamainen parta. Kun kuulivat minun Suomalaisen olevan, kyselivät he yhtä ja toista meidän maasta ja sen oloista, ja kun olimme vähän tutummiksi tulleet, kelioittivat he minua lausumaan muutamia suomalaisia lauseita, jonka pyynnön täytinkin lausumalla

heille joitakuita värsyjä posken-laskijan Morsiamista." He oikein ihastuivat meidän kielen kauniisen sointuun, josta eivät kuitenkaan sanaakaan ymmärtäneet, yhtä vähän kuin minä ymmärsin, mitä he keskenänsä unkariksi puhuivat.

Näiden unkarilaisten ystäväini kanssa en kuitenkaan sen likempään tuttavuuteen tullut, paitsi yhden ainoan kanssa, nimeltä Vandräk, joka puhui yhtä hyvin Saksan kuin Unkarin kieltä ja ymmärsi minua siis31

ilman tulkkia. Prophessori Sievers'in kehoituksesta, jonka Apoldan postivaunuissa olin tullut tuntemaan, antauin sentähden erään saksalaisen ylioppilasyhtiön helmoihin, nimittäin niiden niinkutsuttuin ^vapaitten". Mutta pian tulin havaitsemaan, etten heidänkään seuraansa sopinut. Tuota ylistettyä vapautta supistettiin kaikellaisilla turhanaikaisilla määräyksillä, ja minä mielestäni olin jo kotimaassani kuluttanut keltanokan kengät loppuun, ettei minun enää ollut tarvis täällä pingottaa jalkaani niihin. Sentähden erosinkin muutaman ajan kuluttua koko yhtiöstä, viskaten niin kaikki poikamaiset siteet pois niskoiltani; ja se onkin paras ulkomaalaiselle, joka tahtoo tulla tuntemaan elämää vähän yleisemmältä kuin yksipuoliselta keltanokan kannalta.

Jenan asema on erinomaisen kaunis, ja jos kesäiltana vähän ennen auringonlaskua nousemme Saale-virran vasemmalla rannalla kaupungin takana olevalle Forst-vuorelle, niin leviää sieltä etehemme koko sen kunnia. Tuolla alhaalla lakson pohjassa lepää kaupunki jo puolihämärässä, kun vastaisella puolella olevat vuoret vielä hohtavat katoovan auringon punertavassa valossa. Somilta näyttävät myös nuo valkeat kylät kirkkoinensa vuorten kupeilla ja vanhain rosvoritarein linnain rauniot seisoa töröttävät aaveentapai-sesti vuorten jyrkimmillä reunoilla. Mutta vielä suloisemmalta näyttää tämä kaikki kauniina rauhallisena sunuuntai-aamuna, jolloin hieno sinertävä auer, ikäänkuin pyhäsavu, täyttää lakson ja kirkonkelloin juhlallinen kutsumus läheisistä kylistä helähtelee läpi seesteisen taivaan.32

Hyvin omituinen on itse maanlaatu näillä tienoin: alhaalla lakson pohjassa on nimittäin hietaa, vähän ylempänä kipsiä, jota seuraa punainen merkeli eli nieluimulta, ja vuorten ylimmäiset osat ovat peitetyt klii-tukerroksella. Vuoret saavatkin tämän kautta omituisen muodon. Niiden alinen osa on nimittäin kellahtava, keskimäinen punertava ja huiput ihan valkeat. Ken iltasella, auringon läskeissä, katselee näitä kukkuloita, niinkuin minä usein tein Zur schönen Aussicht nimisen ravintolan pengerlavalta, saa jonkinlaisen kuvauksen Sweitsin lumialpeista ja valon vaihetuksista niillä. Kenties Schillerinkin mielessä on hämärtänyt joku näistä kukkuloista, kun hän alottaa kauniin runonsa Kävely sanoilla:

„Terve, terve sä mulle loistava kukkula vuoren, Terve sä aurinko myös, kun se»i huippua kultaat".

Sen sillan vasemmalla korvalla, joka kaupungista vie yli Saale-virran, on ravintola, nimeltä Zur Tänne, jossa Göthen sanotaan sepittäneen ihanan balladinsa „Erlkönig".

Sunnuntai-iltoina ja välistä muinakin viikon päivinä pidettiin läheisissä kylissä tansseja, joihin nuorisoa kaupungistakin tulvasi kosolta. Tämmöisissä tiloissa sain usein tilaisuuden tarkastella tuota ylistettyä saksalaista siveellisyyttä kiusauksen hetkenä. Alussa, niin kauan kun ei olut vielä ollut ehtinyt voimaansa näyttämään, kävi kaikki siivosti, mutta myöhempään illalla, jolloin Bakkus remusi täydellään, pääsi toinenkin vielä vaarallisempi jumala eli oikeimmin jumalatar33

valloilleen. Harvoin tämmöiset kemnt kuitenkaan päättyivät tappelulla.

Puhuessamme Saksalaisten siveellisyydestä, saamme samassa myös lausua sanasen heidän kiitetystä rehellisyydestänsä. Lukija älköön pahastuko, jos minä senkin suhteen tuon tässä esille pari tositapauksiin perustuvaa seikkaa, jotka eivät suinkaan ole sille eduksi. Sillä aikaa kuin Leipzigissä makasin vuoteen omana, heitin kaikki taloudelliset toimeni ja ostoni emäntäni haltuun; ja vasta perästäpäin tulin huomaamaan, että hän jokaisesta ostoksesta oli pistänyt jonkun grosche-nin omaan taskuunsa. Tämä epärehellisyys minua vähän sapitti, jouka tähden lähteissäni en aikonut antaa hänelle mitään juomarahaa. Mutta tästäkös eukko metelin nosti! Kutsui miehensä saapuville ja minä en heistä päässyt, ennenkuin painoin kokonaisen kovan taalerin pöydälle. Jenassa taas saivat saappaani kärsiä pikkusta pilaa. Olivat, näet, korkot kuluneet kengistäni ihan loppuun, jonka tähden etsein niille apua eräältä kaupungin suutarilta. Hän korjaili korkot, niinkuin ne ensi-silmäykseltä näyttivät, varsin

hyviksi, eikä hintakaan ollut mikään ylellinen. Pari päivää olin mielihyvilläni astuskellut niillä kaupungin katuja, kun sattui satamaan. Ja nytkös minun korkkoni leviämään, lihoomaan tuosta nesteestä! Minä en ymmärtänyt mikä siunaus korkkoihini oli tullut. Vasta kun majassani niitä likemmin tarkastelin, havaitsin että nuo kauniit korkot oli tehty yhteenliimatuista nahan kesistä, jotka nyt märkyydestä turposivat ja menivät hajalle. Jos entinen hyvä ajatukseni saksalaisesta rehellisyy-

334

destä tämmöisten kokemusten kautta vähän rupesi horjumaan, ei ole minun syyni; ja tuo alituinen juoma-rahain hävytön mankuminen pienimmästäkin palveluksesta saattaa matkustajan oikein tuskaan.

Mitä taas puhtauteen tulee, ei sekään ansaitse erityistä kiitosta, sillä kartanoin sisäpuolet eli pihat ovat useinkin niin rohjua ja lokaa täynnä, että näyttää siltä kuin ei niitä milloinkaan ruokottaisi, ja käytävistäkin tuoksuu matkustajalle toisinaan paha haisu vastaan.

Kesä oli jo puolille joutunut ja minun punaiset sadanmarkan setelini olivat vähitellen niin hälvenneet, että rupesi jo kotimatka muistumaan mieleen. Mutta ennenkuin Jenastani erkanin, tahdoin kumminkin tehdä vielä pienen retken tuonne halattuuni Thilringerwald'm vuoristoon. Hyvän unkarilaisen ystäväni Vandrakin kanssa istuinkin eräänä kauniina heinäkuun päivänä kolmannen luokan vaunuihin ja matkasimme näin ensin liu-dolplintadfiia, jossa katselimme ruhtinaan kaunista linnaa ja silittelimme hänen uhkeita vaunu- ja ratsas-lievo-siansa. Siitä sitte läksimme jalkataneissa astumaan pitkin Saale-virran rantaa eteenpäin. Poikkesimme pian vasemmalle kädelle, kävimme jotakin kuttu-porrasta myöden yli virran ja tulimme Meiningin ruhtinaan alueelle. Täältä saimme erään talonpojan oppaaksemme, joka kuljetti meitä niinkutsutulle Schillerin töyräälle, jonka töyrään kylkeen on hakattu Schillerin malmista valettu rintakuva. Schiller on nimittäin nuorempana läheisessä lolliStedfin kylässä asuessaan viettänyt täällä tämän ka iniin kummun lehteväin puiden varjossa monta rau-35

hallista hetkeä ja täällä luonnon hiljaisuudessa on kai moni hänen kauniista runoelmistansa saanut alkunsa.

Kun tältä kummulta läksimme astumaan eteenpäin, vei oppaamme meidät harhaan ja tulimme niin Meiningiläisten pelloille, jossa pellonvartija rupesi meitä hätyyttämään. Mutta mepä saimme jalat allemme ja juoksimme aika huippaa pitkin joen jyrkkää, tiheä-pen-saista rantaa takaisin Schwarzburg-Rudolplistadtin ruhtinaan maahan, joten pääsimme takaa-ajajastamme. Kävimme nyt uudestaan Saale-virran poikki ja matkasimme vielä samana päivänä Yolkstedtin kylän ja Schwarza'n kautta Elankenburg'iin, joka on vähäinen kauppala ihan vuoriston juurella. Täällä pidettiin kesämarkkinoita ja me tulimme juuri parhaasen sähyyn.

Seuraavana päivänä pitkitimme matkaamme itse Thiiringerwaldin vuoristoon. Tie luikerteli monipolvisena pitkin Scliwarza-joen vartta, joka kohisten juoksee syvän lakson pohjassa. Tämä lakso oli useassa kohden niin ahdas, että oli täytynyt uurtaa tie vuoren kylkeen. Kahden puolin kohosivat vuoriseinät äkkijyrkkinä mutta kuitenkin metsäisinä. Ilma, joka muualla oli helteinen, tuntui täällä lakson pohjassa, jonne auringon säteet eivät juuri milloinkaan pääse paistamaan, varsin viileältä. Täällä kävelimme kuin suuren suuressa juhlasalissa, jonka korkeat seinät olivat verhotut tummalla viliannuudella ja kattona kaarteli sininen taivas. Siellä täällä kohosi jonkun vanhan linnan raunio vuoren harjalta yli pimeän metsän ja loisteli päivän kirkkaassa valossa, sillä aikaa kuin me puolihämärässä astuskelimme lakson pohjassa. Metsä-36

sikoja ja hirviä sanotaan usein nähtävän näillä seuduin, mutta meille ei sitä onnea ollut suotu.

Me pitkitimme matkaamme Schivarzburg'iin asti, jossa vuoret siirtyvät vähän etemmäksi joen varrelta, tehden sillä tavoin tilaa vihreille niityille ja viljaville pelloille, joiden keskeltä itse Schwarzburgin linna kohoaa komeana. Me nousimme oikealla kädellämme olevalle korkealle vuorentörmälle, nimeltä Trippstein. Se ylenee yli Thöringerwaldin metsien, ja sieltä oli meillä ihmeen kaunis näköala yli Sclrvvarzburgin linnan ja sen ihanan alueen. Suorastaan allamme enemmän kuin 1000 jalan syvyydessä oli metsäin sylissä vihanta nurmi, jolla karja kävi laitumella ja kelloin kilinä kuului somalta tuolta alhaalta meidän ilmaiselle asemallemme. Tähän on vuoren jyrkimmälle äyräälle rakettu pieni tuohinen maja matkustajia varten, joita täällä käy ko-solta ihailemassa tämän vuorimaiseman suloutta. Vuorelta alastullessamme kävimme oikotietä läpi uhkean kuusikon. Niin pitkiä suoria

puita harvoin nähdään, kuin täällä kasvoi pitkin vuoren rinnettä. Ikäänkuin korkeat kiviset patsaat kohosivat niiden vartalot alastomina ylös ilmoille ja ylimpänä heilui vaan tuo tuuhea latva. Äänikin kumisi kummalliselta tässä korkeassa pylväskäytävässä.

Schwarzburgissa vietimme yötä, ja mielellämme olisimme seuraavana päivänä vielä matkanneet etem-mäksi tähän ihanaan vuoristoon, jonka suloudesta jo esimaun olimme maistaa saaneet, mutta matkatoverini aika ja minun varani eivät sitä sallineet, vaan oli meidän tästä nyt kääntyminen takaisin.37

III.

Jenaan takaisin tultuani, säälin heti kaikki kam-suni kokoon ja läksin seuraavana päivänä matkalle kaukaista kotoa kohden. Rahani olivat jo niin vähiin supistuneet, että minun täytyi käyttää neljännen luokan vaunuja, eteenpäin päästäkseni. Matkustaminen niillä ei tosin ole mikään huvitus, mutta lyhyitä matkoja tekee vaikka nyrkillä, kun vaan pikaisesti eteenpäin pääsee, ja niin on laita neljännen luokan vaunuissa, jotka tavallisesti pannaan kaikkein muiden matkustajavaunujen eteen juuri höyryveturin perään parhaasen tuoksuun ja savuun.

Matkani kävi ensiksi Hallen kautta Berliniin. Ja koska menomatkallani en ollut ehtinyt tätä Saksan pääkaupunkia lähemmin katselemaan, päätin sen nyt kotimatkallani tehdä. Ensimäisenä päivänä en köiten-kaan ehtinyt muuta kuin vähän pintapuolisesti tarkastelemaan kaupungin keskustaa. Kävin, näet, ensiksi yli komean, kuvapatsailla kaunistetun Linnasillan ja astuskelin sitte pitkin Berlinin komeinta katua „Unter den Linden". Bädekerin punakantinen matkaopas oli minulla kädessä ikäänkuin syöttinä Berlinin pitkäsor-misille lurjuksille, noille niin kutsutuille Bauemfän-ger'eille, joiden tuttavuuteen teki mieleni päästä, tullakseni tuntemaan olivatko he niin vaarallisia, kuin huhu tiesi kertoa. Kauvoja ei minun ollutkaan tarvis odottaa, kun jo lähestyy minua liienomaisesti puettu herra ja alkaa kainostellen tehdä tuttavuutta, kysellen38

milloin se ja se museo tai taidekokousto on avoinna. Hän sanoi olevansa joku maatilanomistaja Holsteinista, oli äsken tullut ensimäistä kertaa Berliniin, jonka tähden pyysi saada tehdä minulle seuraa, koska minulla oli noin hyvä opas, kuin tuo punakantinen Bädeker, muassani. Sillä aikaa kuin minä Bädekeristäni etsein hänelle vastausta hänen kysymyksiinsä, pyörähtelivät tuon herrasen silmät omituisella tavalla ympäri päässä. Ja pitkää matkaa emme olleet yhdessä kulkeneet, kun jo kaupunki, joka äsken oli hänelle ihan outo ollut, yhtäkkiä muuttuu hänelle varsin tutuksi. Hän neuvoo minua sinne ja tänne. Erittäinkin tahtoi hän saada minua lähtemään muassaan eräälle torille, jossa sanoi ruiskuja katseltavan, ja siellä muka oli paljon väkeä koossa, ruhtinaallisia henkilöitä ja muita Berlinin pönä-köitä olisi siellä nähtävänä. Tuo toverini liiallinen kiihko näytti minusta epäiltävältä, jonka tähden en luonut hänerf kelioituksiinsa mitään huomiota. Mutta hänestä oli vaikeampi saada eriseuraa, kuin alussa olin luullut. Askel askelelta seurasi hän minua koko Unter den Linden-kadun mitan Brandenburgin portille asti. Tässä hän vielä teki viimeisen yrityksen, saadaksensa minua ansaansa. Tyhjät vaunut sattuivat siitä kulkemaan ohitse ja niihin nyt piti kaiken mokomin istuttaman. Mutta minä en ollut niin helposti satimeen menevä otus. Kun hän vihdoinkin havaitsi kaikki yrityksensä turhiksi, jätti hän minut rauhaan.

Kun hetken aikaa olin katsellut kummastellut Brandenburgein portin harjalla nelivaljaisilla ratsailla ajavaa uljasta Victorian kuvaa, kävin samasta portista39

sisään Thiergarten'in puistoon ja ohjasin nyt kulkuni tuonne taipaleen matkan päässä näkyvälle Voiton pylväälle. Uljaasti se kohoaa eräällä avonaisella alalla 195 jalan korkuisena sinistä taivasta kohden. Se lepää mahtavalla harmaakivisellä alustalla, jonka neljään sivuun on vaskeen kuvattu tapauksia vuotten 1864, 66, 70 ja 71 sodista, joiden voittojen muistoksi tämä kopea pylväs on pystytetty. Etusivulla nähdään kuinka tuo voitollinen armeija, torvien soidessa, keisarin johtamana, tulee riemuiten kotia Berliniin ja kuinka pääkaupungin neitoset juhlapuvussa astuvat heille vastaan ja tarjoovat keisarille tuota verellä ansaittua laakeriseppelettä. Muilla sivuilla on kuvattuna miekan va-kaisempaa melskettä; kuinka kuolon enkeli niittää tuota puolikypsynyttä viljaa; kuinka sitä ja sitä patteria valloittaissa voittajat riemuitsevat ja tappiolle joutuneet pakenevat tuskaantuneina. Kuusitoista vähempää marmoripatsasta seisoo tällä alustalla ja niiden ylitse kohoaa vapaana itse pylväs, kolmesta kohtaa ympäröit-tynä kullatuilla kanunilla, jotka sodissa on voitettu. Kaikkein ylimpänä pylvään päässä on Victorian sii-vellinen kullattu kuva: hän pitää vasemmassa kädessään voitollista sotalippua ja kohottaa oikealla kädellään

suurta kultaista laakeriseppelettä.

Väsyneenä tästä katselemisesta, istahdin muistopatsaan portaille, vähän levähtääkseni. Mutta mitäpä lepoa tässä olisi saanut! Kaikellaisia luikareita ja tyhjäntoimittajia kihisee tämän pylvään ympärillä ja kiusaavat matkustajaa, tarjoten huonoja valokuviaan Ber-linistä ja sen merkillisyyksistä kaupaksi. Koska en40

heiltä saanut pahaakaan rauhaa ja koska tämän puiston yölliseen aikaan tiesin olevan epäturvallisen, läksin taas astuskelemaan takaisin kaupunkia kohden. Kun taas lähenin Brandenburgin porttia, nousi eräältä puutarhan istuimelta tuo äskeinen kiusaajani, Holsteinilainen, ja lähestyy minua nyt uudestaan. Koko ajan, kun minä olin Voiton pylvästä tarkastellut, oli hän pitänyt minua silmällä, ja luuli nyt kai minun ehdottomasti puuttuvan hänen onkeensa. Vaunut oli hän jo tilannut valmiiksi, eikä nyt muuta kuin tuossa hopussa vaan astumaan sisään ja sitte ajamaan tuonne ylistettyyn ruis-kunäyttelyyn. Mutta sitä tekemään olin minä liian viisas. Moni älliö on kyllä antanut itsensä sillä tavoin viekoitella ja on tullut viedyksi, Jumala tiesi mihin, ja on tullut paljastetuksi ihkaiseen ihoon saakka. Jos tuo holsteinilainen ystäväni tosiaankin oli noita mainioita Berlinin veijareita, niin toimitti hän nyt tehtävänsä jotenkin tyhmästi.

Ensimäisenä toimenani seuraavana päivänä oli mennä katsomaan Berlinin mainiota Akvariota. Harvat lukijoistani ovat kai milloinkaan semmoista nähneet, ja moni tuskin tietää mitä semmoisella laitoksella tarkoitetaankaan. Pyydän sentähden lukijaa seuraamaan minua hetkeksi sinne. Edeltäpäin voin kumminkin jo ilmoittaa, että se on suurellainen rakennus matelevain ja vesieläinten säilyttämistä varten. Tämän Berlinissä löytyvän akvarion sanotaan olevankin suurellaisin ja paras mitä sitä laatua mailmassa on olemassa. Se on keskellä kaupunkia Unter den Lindenin varrella. Ensimäisessä huoneessa, johon sisään41

astumme, kihisee kärmeitä kaikellaisia, suuria ja pieniä. Heille on valmistettu matelupaikoiksi pieniä lampia, hietikoita ja pensastoja, joita läpikuultavat lasiseinät ympäröivät. Sitte tulemme huoneesta huonee-sen, toisesta kerroksesta toiseen, joissa kaikissa on vesisäiliöitä kaloja ja muita vesieläimiä varten. Täällä näemme lasiseinäin läpitse päivää vastaan kuinka suuret hauet uida hangottelevat, kuinka aattelevainen ali-venparvi pujotteleiksen lammen pohjassa kivien välistä. Muutamat säiliöt taas osoittavat meren monikarvaista, milloin purpuraista, milloin vihreätä, sametin näköistä pohjaa, ja karinkaukalot, simpukat ja mnut meriraakut elähdyttävät näitä vedenalaisia loistavia aloja. Nyt aukenee eteemme suurempi sali, jonka keskelle on laitettu avara lampi; siitä kohoaa monisäteinen ruisku-lähde ja lukematon joukko pieniä lintuja riekuu täällä, lennellen löyhytellen tuossa lähteestä pirskuvassa hienossa sadevihmassa, sillä aikaa kuin pitkäsääriset kah-lolinnut käydä koipivat lammen kaislaisilla rannoilla tai seisoa töröttävät yhdellä jalalla lähelle lampea ra-ketulla kivirauniolla. Tämä kaikki on ympäröitty korkealla rautaverkolla eli häkillä. Seinuksilla kirkuvat papukaijat ja eräässä pimeässä sopessa ammottelee irvihampainen krokotiili, sillä aikaa kuin kilpikonnat uida melovat pitkin vesisäiliöinsä reunuksia. Me astumme vielä alemmaksi ja tulemme ihan pimeihin holveihin, joihin ei päivä milloinkaan paista. Niitä valaistaan kaasuvalolla, ja täällä on meille käymisestä ja katselemisesta väsyneille virvoituksia kaikellaisia tarjona. Varoillaan pitää kuitenkin olla näissäkin hä-42

märissä käytävissä, sillä noita Berlinin tasajaontekijöitä tunkee tännekin, ja seinissä näemme kirjotuksia, jotka muistuttavat meitä olemaan varoillamme. Näistä maanalaisista majoista nousemme taas ylöspäin, käyden huoneesta huoneesen, kerroksesta kerrokseen, kunnes vihdoin tästä vesiläisten valtakunnasta taas tulemme Jumalan kirkkaasen ilmaan.

Nämä ihmeet nähtyäni, kävin katselemaan Berlinin vanhan ja uuden museon taide-aarteita. Mutta koska lukijan on vaikea seurata minua noiden kaikkein salein ja kammioin läpitse, joissa säilytetään Saksanmaan parhaimpain kivenveistäjäin ja maalarein teoksia, jääkään ulkopuolelle ihmettelemään tuon vanhan museon athenalaista pylväskäytävää ja noita ulkopuolisia seinäkoristeita, sillä aikaa kuin minä pistäyn tuonne taiteen kotiin sisään, nauttimaan sen ihanuuksia.

Näillä matkustuksillani oli päivä jo kulunut puolille, mutta koska meillä vielä on koko iltapuoli omanamme, niin käykäämme nyt katselemaan mitä Berlinin Eläintarhalla on meille tarjottavana. Me matkaamme uudestaan koko Unter den Linden'in kadun alusta loppuun saakka, astumme Brandenburgin portista sisään Thiergarteniin ja

käymme tämän puiston halki noin puoliväliin saakka, poikkeemme sitte vasemmalle kädelle ja tulemme niin tuohon varsinaiseen eläintarhaan. Me emme voi eksyä, sillä jo kaukaa kuulemme leijonain kiljunan ja karhuin karjunan, jota opastusta saatamme luotettavasti seurata. Heti kun astumme tarhaan sisään, näemme käytäväin molemmilla puolilla rautahäkkejä, joissa säilytetään kaikellai-43

sia lintuja läheltä ja kaukaa. Tuolla kiljuu haukka, täällä huutaa huuhkaja ja pöllöt katsella tuijottelevat aaveentapaisesti puolihämärissä sopissaan. Suuri Kondorikotka lepää täällä levollisesti auringon paisteessa ja näyttää vaipuneen syviin mietteisiin. Kotoansako muistelee tuo kaukainen vieras Etelä-Amerikan lumisilta Andesvuorilta? Sitte seuraa lintuja lukemattomia kaikista mailman ääristä, tuosta pienen pienestä Kolibrista ruveten aina suuren suureen Nälkäkurkeen asti Afrikan hietaisilta ulapoilta, joka hevosen kokoisena astuskelee karsinassaan ja kurottelee pitkää kurkkuansa yli korkean aidan. Täällä rastaat raksuttavat, tuolla korpit koikkuvat ja varpuset pitävät iloa. Muu eläinkunta on yhtä runsaasti täällä edustettuna. Kän-guruh Australiasta oijentelee tuolla pitkiä takakoi-piansa ja jääkarhu käydä nuuskii edes takaisin, sukeltaen tuontuostakin vesialtaasensa. Indian elefantti tekee likempää tuttavuutta katselijain taskuin kanssa, tutkistellen olisiko niihin hänelle makeisia kätketty; ja heitäppä kuinka pieni hopearaha hyvänsä maahan, niin ottaa hän sen ylös kärsällään, antaa hoitajallensa ja tekee sinulle kömpelömäisen kumarruksen. Kaikkein viehättävintä on kuitenkin katsella meidän harmaita karhuja, kuinka he kiipivät puihin, kerjäävät katselijoilta almuja ja taistelevat ärjyen vehnäleivän palasta, jonka viskaat heidän häkkiinsä. Varsin ilkeitä sitä vastaan ovat nuo ihmisen irvikuvat apinat. Mitään häveliäisyyden tunnetta" ei heissä ole olemassa. Kaikkein läsnäollessa harjoittavat he mitä ilettävimpiä paheita; ja kavalia ja koirankurisia ovat he myöskin.44

Tuossa menee emä poikinensa juomaan vettä pienestä vesialtaasta; samassa tulee hiljaa hiipien eräs koiran-hammas perästäpäin ja sysää tuon mitään pahaa aavistamattoman perheen kuperkeikkaa vesialtaasen. Tämän kepposen tehtyään, rientää hän riekuen raakuen salaman nopeudella häkin ylimmäisille orsille, ikäänkuin olisi hän vaan hämmästynyt lähimmäistensä tapaturmaisesta onnettomuudesta. Mutta onpa kuitenkin muutamia hyviäkin puolia näissä eläimissä havaittavana. Hyvin huolellisesti hoitavat he penikoitansa, puhdistavat niitä syöpäläisistä, jaa, oikein pään-ehtijän tavalla kääntävät suortuvan suortuvalta ja nyppivät pois mitä liikaa karjaa karvan juureen on takertunut.

Kello seitsemältä annettiin eläimille ruokaa ja varsin kumma oli katsella kuinka verenhimoisina tiikerein, jalopeurain ja muiden petojen silmät kiiluivat, kun syöttäjä käsikärryillä lykkeli häkkein ohitse veristä lihaa ja pisteli rautateikillä kelpo käikäleitä kunkin pedon eteen. Malttamattomina hyppivät ja kiljuivat lie ja repelivät rautaristikoitaan, ennenkuin syöttäjä ehti heille heidän määränsä antamaan. Erittäinkin raivosi eräs vahvaharjainen suuri leijona, kun hänen lähimmässä likeisyydessään olevalle tiikerille annettiin ennen lihapala kuin hänelle. Useat erät hyppäsi hän viimmaisena tiikerin häkkiä vastaan, niin että nuo rautaiset varvut narskahtelivat, eikä herennyt kiljumasta ennenkuin oli saanut osansa.

Eläintarhasta sitte kävi matkani eircuseen. Eräs kuuluisa englantilainen hevostaituri ja eläinten kesyttäjä vierasti nimittäin parhaillaan Berlinissä, ja koska45

en tietänyt millään paremmalla tavalla illan kaulaa katkaista, niin päätin lähteä tähän hevos-huvitukseen, jonne pyydän nyt lukijaanikin minua suosiollisesti seuraamaan. Kahdella Saksan markalla saamme mukavan paikan näyttelyhuoneen tai oikeammin teltin oikealla kyljellä. Peräovi aukenee ja näyttelyalalle ilmaantuu lyhyeen, hohtavaan hameesen puettu nainen, hevosen selässä. Vaikka hänen hevosensa rientää täyttä nelistä ympäri näyttely alaa, tekee hän kumminkin monta tepastusta sen selässä, hyppelee useampain hänen e-teensä asetettuin vaulain läpitse ja tekeepä vielä kuperkeikankin ilmassa ja tulee kuitenkin jaloilleen tuon hyvää vauhtia juoksevan hevosen selkään. Kahdesti toki tuo keikkaus ilmassa hänet petti, niin että hän putosi hevosensa selästä maahan, kuitenkaan itseänsä loukkaamatta, mutta kolmannella kerralla se onnistui, ja nyt kajahti hänelle vastaan ylt' ympäri katselijain suosiohuudot ja käsien taputukset. Lasketen etupol-villensa teki hänen hevosensa syvän kumarruksen katselijoille ja katosi samassa näyttelyalalta. Sen perästä tuli vielä useampia yksityisiä hevostaitureita nä-kymölle ja tekivät mitä hurjimpia harppauksia hevos-raukoillaan, mutta semmoiset tepastukset

jätämme mie-luisimmin mainitsematta, sillä meistä ne pikemmin näyttävät eläinten rääkkäykseltä kuin huvilta. Somempi sitä vastaan oli nähdä, kun koko joukko ratsastajia, miehiä ja naisia parittain, ilmaantui näyttelyalalle ja pani koko komeat tanssit toimeen. Oikein sievästi tanssia tepastelivat nuo kauniit hevoset tahdin mukaan meidän nykyaikaista fransäasia. Mutta palkitsipa myös-46

kin katselija-joukko riehuvilla bravohuudoilla ja käsien taputuksilla noiden Terpsikoren oudollaisten oppilasten tanssinäytettä.

Lomahetkinä huvitteli katselijoita kaksi narrin-tapaiseen pukuun vaatetettua ilvehtijää sukkelilla tempuillaan ja kepposillaan. Erittäinkin viehättävä oli nähdä kuinka toinen heistä heitti yli koko näyttelya-lan kuusi huippupäistä vilttihattua toisen päähän pääl-litysten niin osaavasti, ettei toisen ollut tarvis niihin käsin tarttua eikä niitä päähänsä sovitella. Hyppimään eivät he myöskään olleet huonon huonoja. Asetettiin, näet, ensi aluksi vaan pari kolme hevosta vieretysten seisomaan ja niiden ylitse kruittasivat he eräältä pouk-kauslaudalta, ikäänkuin olisi tuo vaan lasten leikkiä ollut. Hevosten lukua lisättiin sitte lisäämistänsä, kunnes vihdoin seisoi 14 isoa hevosta kyljetysten toinen toisensa vieressä ja yli näiden kaikkein hyppäsivät nuo veitikat sittenkin ja toinen heistä teki vielä kahdenkertaisen kuperkeikan ilmassa ja tuli yhtä kaikki suorana pystyyn jaloillensa hevosten takana olevalle heinäpeitteelle.

Kun hevosleikit olivat loppuneet, tuotettiin näky-mölle viisi elefanttia. Hauskaa ei ollut katsella, miten noita kömpelöitä eläimiä pakoitettiin vääntelemään kankeita jäseniänsä johtajan tahdon mukaan. He milloin saivat kontata nelin ryömin polvillaan, milloin nilkuttaa edestä, milloin takaa, tai hypätä kahdella, vieläpä yhdelläkin jalalla ja heittää kuperkeikkaa. Suurin heistä porahtelikin pahasti näitä temppuja tehdes-tääu: tuo leikki ei kai ollut hänestä mieluista.47

Elefanttein perästä sysättiin näkymölle vankku-reilla kuljetettava rautaliäkki, jossa kaksi aimollista tiikeriä käydä astuskeli edes takaisin kopeasti. Oikein kauniita eläimiä olivatkin nuo hirmuiset keltasen-kir-javat kissat. Syvä äänettömyys tuli katselijajouk-koon, kun noiden, eläinten kesyttäjä, vaan pienellä ruoskalla varustettuna, nousi vankkurein pyörälle, aukasi varovasti häkin oven ja hiipi sisään noiden hirviöiden seuraan. Sydäntäni oikein tykytti tätä nähdessäni. Tiikerit eivät kuitenkaan tuosta kaksijalkasesta tulijasta millänsäkään olleet; toinen heistä vaan morahti ikäänkuin tervehdykseksi. Ja hyviä ystäviä näyttivätkin nuo pedot ja heidän kesyttäjänsä olevan. Suurempi tiikereistä kohotti, ikäänkuin halaukseen, aimol-liset käpälänsä kesyttäjän olkapäille. Sitte nousi kesyttäjä tuon nelijalkasen toverinsa selkään ja ajeli muutaman kerran ympäri häkissä tällä oudollaisella juhdallaan. Molemmat laskeutuivat sitte häkin pohjaan lepäämään toinen toisensa viereen. Vielä aukasi kesyttäjä makuutoverinsa hirmuisen kidankin ja sovitteli päätänsä tuohon elävään hautaan. Tämä ei ollut hauskaa nähdä. Suuri joukko katselijoista nousikin istuimiltaan ja jätti näyttelyhuoneen.

Kun tiikerit olivat tehtävänsä toimittaneet, sysättiin näkymölle toiset vankkurit, joilla samoin oli vahva rautaliäkki ja siinä kolme leijonaa. Yksi näistä eläimistä olikin oikein kelvollinen otus ja astuskeli majesteetillisesti vankikopissaan, silmäillen ylpeästi ympärilleen. Äänettömyys tuli taas huoneesen, ja joukko katselijoita lähti ulos, kun kesyttäjä, pistolilla j,i48

ruoskalla varustettuna, nousi vankkurien pyörälle, au-kasi häkin oven ja pujahti sisään petojen pariin. Suurin leijonista ärjähti pahasti ja painui kyyryllensä, ikäänkuin kissan näemme tekevän, ennenkuin hän saaliinsa niskaan hyppää. Kesyttäjä seisoi liikkumattomana paikallaan, ja piti tarkalla silmällä leijonan liikuntoja. Huiskasi sitte hieman ruoskallaan ja samassa laukesi pistoli ja leijona hypähti kiljuen häkin toiselle puolelle ja kesyttäjä toiselle. Tällä tavoin vaihetteli-vat he asemaa useat erät, kunnes tuo monipiippunen pistoli oli tyhjäksi ammuttu. Varovasti aukaisi kesyttäjä sitte taas häkin oven, ja pujahti sukkelasti u-los. Tämä leikki tuntui kuitenkin minusta liiaksi mieltä kiihottavalta ja pian vaaralliseltakin; sillä helpostihan olisi voinut tapahtua, että silloin kuin kesyttäjä raotti häkin ovea, astuaksensa ulos, joku noista hirviöistä olisi pujahtanut muassa ulos vankeudestaan. Ja mitä sitte olisi tapahtunut, kun tuommoinen julmuri olisi väkijoukkoon vapaalle jalalle päässyt! Minua oikein pöyristytti tämmöistä onnetonta mahdollisuutta ajatellessani.

Tähän nyt loppuivat sen illan ilot ja minä riensin yömajaani lepäämään tämän päivän jotenkin väsyttäväin retkein

perästä. Koko yökautena en kuitenkaan voinut levollisesti nukkua, sillä yhä jyöri ajatuksissani tiikereitä, leijonia, elefantteja, kärmeitä, ja Jumala tiesi mitä kaikkia moukkuripäitä ja pitkäsäärisiä, joita päivällä olin nähnyt ja joita mielikuvitus nyt hillimättömänä kuvaili hittoa hirveämmiksi.

Kun aamulla heräsin, olin jo mielestäni kylliksikatsellut Berliniä ja sen merkillisyyksiä, jonka tähden päätin lähteä taas matkalle lähemmäksi rakasta kotoista pohjolaa kohden.

Minulla nyt oli kaksi tietä valittavana: joko matkata takaisin Königsbergin ja Pietarin kautta, siis samaa tietä, jota olin tullutkin, taikka Lyypekin, Kyö-penhaminan, Malmön ja Tukholmin kautta. Minä valitsin tuon jälkimäisen retken, sillä sillä saisin tilaisuuden tulla tuntemaan enemmän mailmaa ja paitsi sitä olisi se myös oleva liupaisempi ja monivaiheisempi kuin tuo ykstoikkonen matka läpi aution Venäjänmaan, jonka retken ikävyyttä jo talvella tarpeeksi olin saanut kokea, Eräs kolmaskin ura tosin olisi vielä ollut tarjona, nimittäin Lyypekistä suoraan yli Itämeren, mutta se ei minulle juohtunut mieleenkään, sillä enhän matkaillut varsin suotta, vettä ja taivasta näkemässä.

Läksin siis kuin läksinkin ensiksi Lyypekkiin. Matka kävi pitkin laakeain maakuntain, joissa ei paljon vaihetusta ollut nähtävänä. Pellot, niityt ja harvinaiset metsät vaan vilahtelivat ohitseni, kun taas ajelin rautaisella tulihevosella ja tirkistelin ulos neljännen luokan vaunuin pienistä akkunoista. Biichen'iin saakka kesti minulle tätä alennuksen tilaa, mutta siinä sitte nousin ensimaiseen ylempään luokkaan ja matkasin nyt herrain tavalla kopeasti Lyypekkiin saakka, jonne illalla saavuin eheänä ja hyvillä mielin. Yötä vietin Helsingfors nimisessä hotellissa. Tämä jo tuntui vähän kodikkaammalta, kun kumminkin sai levätä näin rakastumisen vierastalon pehmeillä uutimilla.

Seuraavana päivänä kävin katselemaan kaupunkia,50

joka on rakettu omituiseen tapaan: huonerivit eivät koske nimittäin katuihin kyljillään, vaan päätyillään. Kello 12 aikaan menin tuohon komeaan kaksitorniseen pyhän Marian kirkkoon. Siellä oli jo koko joukko väkeä koossa, ja kaikki olivat asettuneet kirkon perään erään vanhan kellotelineen taaksi. Sinne siirryin minäkin katsomaan, mitä ihmettä tuolla odotettiin. Ja kas kummaa! Niinpian kun kello löi 12, aukeni tuon vanhan kellotapulin takapuolelta pieni ovi, josta käydä pasteeraili eräälle puoliympyrälle lautaselle pyhä Pietari ja hänen veljensä Andreas, Jakobus, Simon Ze-lotes ja kaikki muut apostolit järjestänsä; ja kun olivat ehtineet kävelyratansa keskipaikalle, teki siinä kukin käännöksen oikealle ja syvän kumarruksen puoliympyrän keskustassa seisovalle Kristuksen kuvalle; sitte jatkoivat kaikki taas matkaansa eteenpäin, kunnes katosivat taas kellokaappiin, josta olivat tulleetkin. Kun tätä kummaa tässä katselin, kuulin takanani väkijoukossa Länsisuomen murteella tehtävän omituisia muistutuksia noista Galilean meren kalastajista, ja kun katsahdin taakseni näin siinä muutamia meidän omia merimiehiä. He sanoivat olevansa Raumalta ja heidän laivansa virui täällä Lyypekin satamassa. Tämä oli ensimäinen kerta, kun puolivuotisen poissaolon perästä taas sain kuulla äitin kieltäni puhuttavan.

Saman päivän iltapuolella jo jätin Lyypekin ja matkasin höyrylaivalla yli Itämeren lounaisen poukaman, eli niinkutsutun Mecklenburgin lahden, Kyöpen-haminaa kohden. Matka kävi ensin hyvän aikaa hil-akseen pitkin tuota monimutkaista, kaislarantaista Tra-51

ve-jokea, jonka suuhun suuri englantilainen höyrylaiva oli karille karahtanut ja sitä nyt näkyi koetettavan saada irti, siten että mutaproomein avulla syvennettiin veden pohjaa laivan ympäriltä. Kun Travemiinde oli sivuttu, rupesi vasen-puolinen ranta katoomaan näkyvistä ja etehemme levisi aava meri, mutta oikealla puolellamme vielä häämötti hyvän aikaa Mecklenbur-gin hietainen rannikko. Ilma oli aivan kaunis ja tämä merimatka kulki sitä rattosammin. Yö yllätti meidät keskellä meren selkää, ja kun aamu taas rupesi koittamaan, tuli näkyviin vasemmalla kädellä Möen-saaren valkeakliitunen ranta. Muutaman hetken perästä yleni aalloista Falsterbon tornit Ruotsin rannikolla. Tuuli alkoi nyt puhaltaa ja oli meille vastainen. Laivoja näkyi merellä useampia ja kaunista oli katsella kuinka nämä meren uhkeat joutsenet, vastaista tuulta vastaan risteillen, täysin purjein suhauttivat meidän ohitsemme milloin oikealta, milloin vasemmalta puoleltamme. Ja mitä enemmän matkamme määrää lähenimme, sitä eloisammaksi tuli tämä liike merellä. Viimein katosi se su-muvaippa, joka tähän saakka oli pitänyt Kyöpenhaminaa, ikäänkuin kallista helmeä, kätkössä. Usma kohosi hienona valkeana pilvenä ylös

ilmoille, ja kaupungin uhkeat tornit ja hohtavat, valkeat muurit tulivat näkyviin. Kello oli noin 8 aika aamulla, kun laivamme laski rannakselle.

Ensimäisenä toimenani kaupunkiin tultuani oli tietysti käydä katsomassa Thorivaldsen'in museota, jossa tuon mainion tanskalaisen kuvanveistäjän mestariteoksia säilytetään. Itse museo ei ole mikään komea vaan52

jotenkin yksinkertainen rakennus ulkomuodoltaan, mutta sitä vastaan säilyttää se kammioissaan mitä kauniinta ja jalointa kuvanveistäntöalalla nähdä saadaan. Täällä näemme joko marmoriin hakattuina tahi kipsiin valettuina muinaiskreikkalaiset ja roomalaiset jumalat nym-phainsa kanssa kasvoista kasvoihin, niinkuin he ovat, milloin yksitellen, milloin parvittain. Tuolla tanssivat iloiset nymphat Helikonin vuorella, täällä seurustelevat tuttavallisessa kolmeyhteydessä nuo suloiset Gra-siat. Minerva seisoo vakaisena, nojaten keiliääsensä. (J anymedes juottaa polvillaan Jupiterin kotkaa, ja tuo ihana Venus katselee hymyssä suin omenaa, jonka Pa-ris on hänelle antanut kauneuden palkinnoksi. Myöskin jaloja kuvia nykyisemmiltä ajoilta on täällä nähtävänä; ja eräässä seinässä näemme korkokuvilla esiteltynä muun muassa rakkauden aikakaudet. Siinä hypyttelee hyppysissään nuori neitonen iloisaa, leikkivää Amoria, aavistamatta miten vaaralliseksi tuo viattomalta näyttävä, siivekäs lempilapsinen voi hänelle tulla. Toisessa kuvassa on se jo lentänyt hänen rinnoillensa, kolmannessa kantaa hän vaimona sitä käsivarrellaan, neljännessä on se hypännyt hänen, käsi poskella huolissaan istuvan, keski-ikäisen miehensä hartioille, ja viimeisessä kuvassa kurottelee vanha, pitkäpartanen ukko, sauvan nojassa, turhaan kättänsä tuolle pakenevalle veitikalle.

Thorvaldsenin museosta sitte kävi matkani niin-kutsuttuun Fruekirke'en, pääkaupungin pääkirkkoon. Se on jalon näköinen, pylväillä varustettu, yksinkertainen, koruton rakennus. Kirkon molemmat kyljet ovat pitkin53

mittaansa kaunistetut Thorvaldsenin toimittamilla jaloilla marmorikuvilla, jotka esittelevät kahtatoista apostolia, alkaen Johannes Kastajasta ja loppuen ylösnou-seesen Kristukseen. Alttarin edessä on polvillaan ihmeen ihana enkelin kuva, joka käsillään kannattaa karinkaukalon kaltaista kasteastiata. Noustuani vielä ylös tämän kirkon torniin, josta on erinomaisen avara näköala yli kaupungin sekä sisämaahan päin että pitkin Juutin raumaa ja Itämertä, jätin tämän pyhän sijan ja kävin katselemaan kaupungin muita kokouksia. Näistä on erittäinkin niinkutsuttu Kongelige museum for noriliske Oldsager mainio, ja mailmassa ei sanota löytyvänkään toista sen vertaista; niin rikas on se vanhanaikuisista jäännöksistä niinhyvin kivi-, pronsi-, kuin rautakaudeltakin. Sota-aseita, työ- ja huonekaluja, riimu-sauvoja, pukuja kaikellaisia, hautakiviä j. n. e. on täällä kaikilta ajoilta ja erinomaisen hyvässä järjestyksessä.

Illaksi menin tietysti niinkuin muutkin Tivoliin, jossa vähällä sisäänpääsymaksulla saa nauttia mitä mo-nenkaltaisimpia huvituksia. Täällä elelet ikäänkuin jossakin lumotussa mailmassa, josta lapsena jossakin sadustossa olet lukenut. Tuolla tepastivat pantomimis-tit paljaan taivaan alle valmistetulla näyttelyalalla, täällä kiipivät muutamat köysillä, tuolla tanssivat toiset nuorilla. Rautaiset radat jyrisevät mäkeälaskijain ajaessa ja alaisimet jyskyvät voimiaan koittelevain voimakkaista lyönneistä. Onneansa voi myös täällä koittaa, kellä rahoja on liikenemään onnettaren pöydälle. Ja jos polvesi tässä ilossa tanssiin tahtovat taipua,54

olet tilaisuudessa siihenkin huvitukseen noilla avonaisilla tanssilavoilla. Musikista ei ole puutetta, sillä jos yksi soittokunta lakkaa, niin toinen rupee. Illalla saat myös soudella satojen kaasuvalojen loisteessa noilla kauniilla pienillä lammilla, joiden ylitse sieltä täältä kaartelee soma, monivärisillä lyhdyillä valaistu silta.

Kyöpenhaminasta kävi sitte matkani yli salmen Malmöhön Ruotsin puolella. Ilma oli myötäinen niille, jotka pyrkivät ulos Juutin raumasta, ja laivoja näkyikin, niin pitkältä kuin silmä kantoi, katkeamattomassa linjassa purjehtivan toinen toisensa perästä ulos Itämerestä.

Malmöstä pitkitin matkaani rautatietä myöden Tukholmiin. Matka kävi ensin läpi Skaanen hedelmällisen nman ja sivuttiin Lund'm kaupunki. Tultuamme Smaaland'iin, muuttui maisema vähitellen kolkommaksi. Matka kävi raiskattuin metsämaiden lä-pitse, jossa harvassa ihmisasuntoja oli nähtävänä. Niin tultiin illan suussa kaunis-asemaiseen Jönköping'iin "Wettern-järven eteläisessä päässä. Tässäkään ei vielä kauempaa aikaa viivytty, vaan pitkitettiin matkaa eli-toohämyssä Falköping'\m saakka, johon juna jäi yöksi ja me matkustajat samaten. Tässä

yhtyy Etelä-Ruot-sin rautatielinjaan Göteborgista tuleva haara. Seuraavana päivänä jatkettiin matkaa keskeltä halki Ruotsinmaan Wetteni ja "VVenern järvein välissä. Sivuttiin muutamia pienempiä kaupunkeita ja tultiin vihdoin il-tapuolella päivää Ruotsin komeaan pääkaupunkiin Tukholmiin.

Eräässä liiga nimisessä hotellissa sain vähästämaksusta itselleni yömajan. Kävin sitte katselemaan kaupunkia, ja oikeinpa pisti ihmeekseni nähdä täällä muutamain puotein ja rahan vaihtokonttorein ovien päällä kirjotuksia suomeksikin, jota kunniaa harvoin omassa maassammekaan äitin kielellemme annetaan. Seuraavana päivänä kävin sitte niinkutsutussa National-museossa, jossa talletetaan mitä Ruotsilla on parasta kauno-taiteellisella alalla. Minä kuitenkin kävin jotenkin kylmäkiskoisena kaikkein noiden kammioiden läpitse aarteineen, sillä tämmöisestä yhtämittaisesta katselemisesta oli vihdoin sieluni niin väsynyt, ettei enää edes ihaninkaan taideteos sitä voinut liikuttaa. Sen havainnon olin kumminkin tällä lyhyellä käynnilläni tässä taide-aartehistossa tekevinäni, että Ruotsin tai-deniekat paljon pitävät pyöreistä muodoista ja suuri osa heidän teoksistansa, erittäinkin mitä veistokuviin tulee, oli kuvattu riehtävissä asennoissa alastomina lepääviksi.

Kansallismuseosta sitte kävi matkani pienellä höy-ryveneellä niinkutsutun Djurgarden,in puistoon, jota suuresti oli minulle ylistetty kansan huvitustensa vuoksi. Mutta joka Kyöpenhaminasta tulee ja on sen Tivolin nähnyt, hänelle ei Tukholmin Djurgarden (Eläintarha) mitään uutta tarjoo.

Tukholmista kävi matkani sitte suomalaisella höyrylaivalla meidän vanhaan rakkaasen Turkuun; ja kun saman päivän illalla, jolloin taas olin takaisin kotimaahani saapunut, istuin muutamain ystäväini seurassa totilasin ääressä Sampalinnan etuvarusteilla, oli minun myöntäminen, etten koko matkallani ollut nähnyt yli-tään niin puhdasta ja siistiä kaupunkia, kuin tuo uneliaan Aurajoen rannalla nyt edessämme yön helmoihin vaipuva Turku oli.Hinta: 1 markka.